

9
щомісячне
2009
(99)

Газета
видається
за підтримки
«Центру
Голландських
технологій»

СІЛЬСЬКИЙ

видання

Читай і вирощуй!

ВІСНИК

www.cib.net.ua

НЕБО

Я люблю все, що сотворив Господь:
Ліси, полі, долини, ріки, гори
Та хочу вам зізнатися, що в небо
Закохана, як Айвазовський в море.

Ось де безмежжя, простір, далина!
Вітри гуляють, розпростерши крила,
Переганяють хмари з краю в край
І надувають кораблів вітрила.

Яка краса, коли там повний штиль!
Блакиттю небо дивитися нам в очі,
І зіграє сонечко теплом,
А місяць обливає сльом ночі.

Але буває й там «дів'ятий вал»,
Коли гроза нас хоче покарати
За ті провини, що і на Землі
Карає за все і батько, й мати.

О небо, небо! Мрій моїх жага,
Хотіла б я твоїх висот сягнути
Не літаком, а власними крильми,
Але при цьому землю не забути.

Яка дала мені життя й чуття
Твоєї величі і як тебе любити.
Ти – як дитя, а матінка – Земля:
Без вас обох не можна в світі жити!..

Розалія Боднарчук,
м. Калуш, Івано-Франківська обл.

ПЕРЕДПЛАТА-2010

Дорогі друзі! Цьогорічна передплатна кампанія розпочалася дещо раніше, ніж звичайно, проте умови передплати нашої газети суттєво не змінилися, ознайомитися ж із ними можна за «Каталогом періодичних видань України на 2010 рік». Треба лише за індексом 23148 знайти в каталозі всеукраїнську щомісячну газету «Сільський вісник» та уважно заповнити передплатну квитанцію.

І далі оновлюватиметься зміст нашого видання. А посадковий матеріал практично всіх квіткових, декоративних, городніх культур, про які йтиметься у пізнавальних матеріалах на сторінках газети, можна буде придбати за нашими каталогами.

Пишіть нам. Ми неодмінно публікуватимемо кращі з ваших світлин та листів. Тож, передплатуйте нашу газету, читайте її та приєднуйте до чималого вже кола авторів «Сільського вісника».

СУНИЦЯ. ДІЛИМОСЯ ДОСВІДОМ

Усе, що стосується вирощування суниці, – тема справді невичерпна. Результати багаторічних уважних спостережень над цією культурою лягли в основу матеріалу нашого постійного автора.....2

НЕТ ГРАНИЦЬ ДЛЯ ВИНОГРАДА

Відійшло в минуле уявлення про виноград, як про виключно південну культуру. Зберігається, однак, суттєва диференціація в агротехніці його вирощування за різних кліматичних умов.....5

КАТАЛОГ САДЖАНЦІВ ВИНОГРАДУ

Замовивши восени саджанці кращих сортів столового винограду вітчизняної селекції, вирощені у спеціалізованому розсаднику, ви отримаєте високоякісний посадковий матеріал у березні наступного року.....6

КАТАЛОГ БАГАТОРІЧНИКІВ

Надзвичайно широкий вибір багаторічних квітів дозволить вам обрати рослини, не лише привабливі в естетичному плані, а й з урахуванням їхніх кліматичних та інших «уподобань».....7

В ПОИСКАХ РАСТЕНИЙ ДЛЯ РАЙСКОГО САДА

Друга із двох об'єднаних спільною темою публікацій містить справжні (навіть для досвідчених квітниківів) відкриття. Чи матиме тема, цікава для багатьох читачів, продовження? Це вже залежить від вас, наші теперішні й майбутні автори.....14

САМОЕ ВРЕМЯ ЗАНЯТЬСЯ ПИОНАМИ

Півонії, що й справді можуть протягом багатьох років рости й квітнути практично без догляду, здивують вас «фєричним шоу», коли отримають бодай частку необхідної їм уваги.....17

ОСЕНЬ. ВРЕМЯ ГОТОВИТЬСЯ К ВЕСНЕ

Особливості клімату нашої країни змушують нас щоосені готувати своїх зелених улюбленців до безпечної для них зими.....18

ГОРКУ ХОЧУ!

З огляду на читацькі листи, мода на влаштування «альпійських горок» не тільки не минає, а й далі поширюється. І перш, ніж створювати таке рукотворне диво у власному садочку, радимо прислухатися до порад фахівця дизайнера.....20

В наступному числі газети
буде надрукований каталог насіння
овочів та квіткових культур
для весняної посадки

У хлопчика в очах блищать астрівські відблиски...
І назавжди відтоді в серці оселилась...
Які шляхи йому не приготує доля?
Не скривдить він рослини, що зростає в полі.
Плекайте її, як брата чи сестрицю,
Або знесилену польотом довгим птицю...
Петро Джерелянський

Світлана Валентина Лінкевич,
с. Озеря, Бородянський р-н, Київська обл.

Ох і врожайні куці сорту Симфонія...

Ветера

Елькат

Симфонія

Факел

Останні ягоди Вікату

Грядка сорту Вікат

Суніця

ділимося досвідом

З великим задоволенням поділюся своїми спостереженнями та дам відповіді на запитання, які постійно надходять письмово й по телефону.

Весь наш город поділений грядочками суніці й вони все більше місця відвоюють у картоплі та іншої городини. Порівнюючи одну й ту саму діляночку землі відведену під картоплю та під суніцю, робимо висновок – дасть більший прибуток грядка суніці. Хочу звернутися до господарів, які не впевнені, чи ростиме на їхніх ділянках ця культура (надходить багато запитань з цього приводу). Я іноді дивуюся: чому в деяких селищах картоплю вирощують на 20-30 сотках, а за ягодами суніці їдуть до іншого села, або навіть до міста. Любі мої – садіть суніцю, приділіть їй трохи уваги, віддайте часточку любові, й вона у вас ростиме, та щедро віддячить навесні – яскравим цвітінням, яким не можна не милуватися, а влітку – запашними солодкими ягідками. Діти й онуки будуть ласувати, смачненького в зиму заготовите, а як вам сподобається, то й фінансову підтримку матимете в цей кризовий період. Я з дитинства пам'ятаю, що до й школи нас вдаряли, і придадали все купляли саме після продажу суніці. Земля підтримає завжди, аби було здоров'я та бажання працювати.

В цьому році ми пересвідчилися, що не така страшна криза, як її малюють. На мою думку, добрі господарі завжди мають від власної ділянки землі й запаси на зиму, і прибутку від продажу врожаю. Ще з осені внесені добрива, вчасні підживлення, прополка й боротьба зі шкідниками та хворобами забезпечили нам цього року добрий врожай. Запашною ягодою *Елькату*, *Ольві*, *Русановки*, *Біг-Боя*, *Хоней та Фламінго* ми відкрили сезон збору суніці. Як тільки з'явилася на полицях базару перша привізна ягода, ми почали реалізацію своєї і, відверто кажучи, конкуренції в нас практично не було. З більшим задоволенням люди купляли місцеву ягоду, ніж привізну. І на початок літа, коли потрібно чимало грошей на добрива та засоби захисту рослин, наші грядки щедро нам допомагали і ми, не вагаючись, купляли все, що було потрібно для землі та рослин. Добрі люди нас навчили: «Отримав прибуток від землі – поверни 10%». Не вичавайте з землі останні соки, любіть її, підживляйте, допомагайте рослинам, не залишайте надовго без нагляду свої діляночки. Боляче дивитися, коли стоять грядки суніці ніби заплетені килимом, а зверху бур'яни до поясу – врожай зібрати, порадили й забули... Тому дуже часто чуємо: «Суніця перевелася». На нашії практики сорти, які ми вирощуємо (всього їх до 50), не втрачають своїх якостей. Інше питання: хвороби, шкідники – це страшні вороги для всіх культур, якщо не доглянути, то можливо й втратити. Вибачте за таку сумну передмову, але, думаю, зрозуміють мене ті, хто живе на землі і землею – це важка щоденна праця. Хочу звернутися й до тих, хто не має можливості (з тієї чи іншої причини) працювати на землі, а купляє городину на базарі – подякуйте доброму господареві за те, що виростив, зібрав, привіз і продає вам гарні плоди своєї праці. Гроші – гроші, а

добре слово ніколи не буде зайвим, і придбана продукція буде нести багато позитивної енергії, яка вам піде тільки на користь.

Тож, для господарів – деякі поради, що ґрунтуються на багаторічному досвіді. Аби отримати надранні врожаї, треба добре попрацювати вже зараз. Оскільки ми дуже любимо різні сорти, хочу поділитися нашими спостереженнями й маю надію, що це вас зорієнтує у виборі сорту. Сорт *Елькат* – не надранний (середній), але в минулому році він привернув увагу масовим і швидким дозріванням. В цьому році ризикнули й накрили всю грядку агроволокном, врожай перевершив наші очікування. Ягід на кущах було дуже рясно, після першого збору дозрівання почалося цілими гронами. Краси цієї неможливо описати – це треба бачити: розгортаеш листя, а там все червоне, що навіть і землі не видно від такої кількості ягід! Цей сорт відрізняється від усіх ранніх і надраних сортів чудовим ароматом. Ми спочатку не могли зрозуміти, звідки взявся стійкий аромат суніці в середині травня на нашому городі. Вже звикли, що така запашна ягода – це остання ягода ранніх, середніх та пізніх сортів. Ягоди цього сорту мають яскравий вигляд – виблискують, наче водою облиті, всі великі, дрібних немає. Смакові й товарні якості нам дуже сподобалися, тому й розповідаю детальніше. Цей сорт витримує загущені посадки, бо має нешироку листову пластинку й середньої величини кущики. Восени, коли готуємо грядки – садимо по три корінчики біленького, відступаємо 20 см від лунки до лунки, міжряддя 40 см. Ось так, завдяки маленьким хитрощам середній сорт за терміном дозрівання зовсім не поступався нашим раннім сортам. З цього річного досвіду хочу зауважити, що необов'язково вишукувати надранні сорти, бо середньостиглий та ранні сорти, накриві разом, порадували нас ягодою майже одночасно: різниця в дозріванні складала всього 2-5 днів. Взагалі, який би не був ранній сорт, всупереч природі він не буде плодоносити до тієї пори, поки не прогріється земля. Надранні врожаї ви отримаєте з нейтральних сортів (ремонтантних та безперервного плодоношення): *Брайтон*, *Сельва*, *Референта*, *Діамант*, *Чудо Ліхносів* та ін. Квітконоси на кущиках цих сортів сформовані вже з осені і з початком тепла вони вмиють зацвітають і дають перший урожай.

Після попередніх публікацій до нас надходить дуже багато запитань. Фізично ми не в змозі всім відповісти листами, тому прошу вибачення у наших дописувачів. А тепер відповім на деякі найпоширеніші запитання.

Ось уривок з листа від Олександра Івановича Тимошенка з Черкаської області: «...Які сорти ви нам порадите посадити, щоб бути з ягодою з ранньої весни до осені і не тільки для себе? В які строки підживлювати і чим? Коли і як поливати, і чи можна обійтись без поливу? І мабуть саме головне, як і чим боротися з хворобами і шкідниками? Бо вже був такий сумний досвід, що за сезон грядку, як корова язиком злизала. Ви ж пишете, що у вас на одному місці полуниця росте більше п'яти років, може у вас немає такої напасти, як хрущ. В літературі пишуть, що цьому зарадити не можна і грядки

треба міняти кожні три роки. Може ви зможете мені порадити що-небудь...»

Коли і як підживлювати?

Починаючи від ранньої весни, коли тільки зійшов сніг, підживлюємо нітроамофоскою – рівномірно розсипаючи по всій грядці (пам'ятаю, як це робив мій тато – наче засів). Як можна раніше просапати – дати кисень корінням. Якщо вже гарно починає розростатися кущик – полити міжряддя або під рослини перебродженим курячим послидом, розведеним 1:10 з водою. Перед початком цвітіння робимо некореневі підживлення: добриво *Кеміра* 20 г + «марганець» 4 г на відро води (10 л), потім приблизно через тиждень обробляємо препаратом *Завязь*. Після збору врожаю (до серпня) вносимо нітроамофоску, а восени – *Кеміру* осінь, *Гармонію*.

Мульча допоможе при поливі

Особливу увагу приділяйте поливу при цвітінні й до збору ягід. Щоб було легше втримувати вологу, треба мульчувати міжряддя. Найкраще це робити гостинною (засипати гоками з лісу шаром 4-5 см). Мульча добре зберігає вологу, ягоди завжди тільки лишаться чистими після дощу або поливу. А це – мульча не дає рости дрібним бур'янам. Засипати її слід, коли вже добре розвинулися рослини, ви їх піджиливи й гарно розпушили міжряддя.

Чи можна використовувати для мульчування соломку? Так, але разом із соломкою ви занесете дуже багато насіння бур'янів, які зберігають схожість десятиліттями, та й при внесенні соломки треба додати азотних добрив.

Чи можна обійтись без поливу?

Так, можна. Багато моїх знайомих позбавлені можливості поливати. І мають ягоду не лише для домашнього вжитку. Тільки в цьому разі потрібно вибирати сорти більш стійкі до посухи, з невеликою площею листової пластинки. Має велике значення – яка у вас земля, як швидко вона висихає. На наших насипних грядках (хочу зауважити, що насипалася глина), на дуже важкій землі, що швидко висихає, розтріскується, добре ростуть такі сорти: *Присвята*, *Елькат*, *Луна*, *Хумі-Гранде*, *Симфонія*, *Біг-Бой*, *Ольві*, *Чорний Принц*, *Факел*, *Ветера*, *Ельсанта*. Ми свої грядки поливаємо в залежності від погоди, але не допускаємо, щоб земля пересихала. Без поливу врожайність таукож буде, але меншою.

Боротьба зі шкідниками та хворобами

Так, це мабуть одне з найголовніших питань. І починати треба також із ранньої весни. Як тільки починають оживати серцевинки кущиків суніці, по-перше, слід якнайретельніше видалити старе хворе листя, потім обприскати кожен кущик препаратом проти кліщів, це може бути: *Актелік*, *Маршал*, *Цезар*, *Таурус*. Шороку з'являються нові подібні препарати, та я б радила купувати в спеціалізованих магазинах, де фахівці нададуть вам докладну інформацію щодо

Чамора Турусі після другого збору

Перші ягоди Вікату

Веденсвіл-7

використання цих хімікатів. Другу обробку зробити через два тижні, можна іншим препаратом, з додаванням **Топазу**, або **Фундазолу**, колоїдної сірки, мідного купоросу проти грибкових захворювань. Якщо хочете обійтись застосування інсектицидів, можете скористатися біопрепаратом – **Актофит** (40-60 мл на 10 л води). Хімічні препарати застосовуйте до цвітіння, та після збирання врожаю, а біологічні – в період цвітіння та дозрівання ягід.

Дуже поширене захворювання ямистістість листя (буває буря й біла) – листя покриваються невеликими плямами. Перші симптоми з'являються під час плодоношення, та особливо після збирання врожаю – потрібне обприскування **бордоською рідиною**, або препаратом **Топаз** до цвітіння та після плодоношення. Бажаємо зрізати або скосити та знищити старе, вражене хворобами листя. Тільки скошувати треба не в спекотні дні, а найкраще тоді, коли йдуть дощики. Скосити і внести добрива, обробити препаратами проти кліща й захворювань. Якщо насадження молоді, куцики весняної посадки – не скошуйте, але обов'язково обробіть проти хвороб та шкідників. Чим раніше ви це зробите, тим сильніші будуть ваші рослинки. Влітку вони формують плодів бруньки на наступний сезон, тому профілактичні заходи та підживлення в цей час не завадять.

Ну і така напасть як хрущ робить багато шкоди майже на кожному городі і наші грядки не виняток. Гадаю ви погодитесь зі мною, що вони не постійно на ваших ділянках хазяйнують і навіть пригадає часи, коли їх зовсім не було. На нашому городі масового враження цим шкідником не траплялося, але одного літа цей «паразит» майже з'їв всю грядку сорту **Маршал**. Шкода було бачити грона ягід, які мали б наливатися, а вони в'янули і висихали. Майже в такому стані був і сорт **Ольвія**, який вже на той час відплодоносив. Розташовані ці грядки на різних ділянках землі. Ми довго не могли зрозуміти чому саме ці сорти, так як інші почували себе добре. І тільки тоді, коли ми восени розгорнули компостну кучу, яка залишилася з минулого року, стало все зрозуміло – ми самі, ледве не втратили свої грядки. У купі перегною були тисячі личинок майського жука від ледве помітних біленьких цяточок до бридких величезних хробаків. Навесні ми засипали міжряддя перегноем з цієї кучі – там де росли **Ольвія**, **Маршал** і **Чорний принц**. Тільки останній сорт почув себе добре, тому що рослиною було від 5 до 7 років, куці були дуже міцні і мали гарно розвинену кореневу систему. Хробаки і тут намагалися хазяйнувати, та корені були товсті й не прийшлися до смаку, навіть коли й підгризали кілька корінчиків, то ті, що залишилися, тримали куці, і рослини не висихали. Боротися з цим шкідником важко, але коли хочеш зберегти грядки (улюблені сорти), будеш робити все можливе і неможливе. Коли на ваших грядках гинуть рослини, треба ушкодити куці викопати, землею під ними обережно розрити й руками вибрати личинок. Можливо, хтось скаже що це нерально, але саме так я врятувала сорт **Ольвія**, але зробила це весною, коли рослини тільки почали оживати після зими. Підкопувала кожен кущик, струшувала землею не в лунку, а поруч – здорових хробаків вибирувала, а маленьких (іноді їх було до 20-50) просто перетирала з землею, щоб знищити. Лунки також перевіряла глибше розриваючи. Рослини одразу пересаджувала іноді на те саме місце, і так як це була рання весна вони добре перенесли цю процедуру і порадували врожаєм, а головне, що залишилися живими. Мій тато часто казав: «Лихо легше попередити, ніж подолати». Щоб попередити

це «лихо» потрібно заздалегідь спланувати місце розташування грядки. При виборі не бажано близьке розташування дерев. Якщо ризик знищення рослин є, то при посадці корінці занурюють в розчин **Актари** (0,2%), або **Конфідору** (0,25%). Якщо помічаєте, що рослини прив'ядають, потрібно полити їх (під куці) розчином цих самих препаратів із розрахунку 100-150 мл на рослину. При підготовці ґрунту слід вносити вапно, а при посадці рослин – додавати попел в рядки. Між рядками молодих насаджень корисно висаджувати часник.

Найпоширеніше запитання – які сорти?

На нашій ділянці їх вже чимало і кожного разу, коли постає питання чогось позбутися або скоротити (не вистає місяця!), мені хочеться плакати – кожен сорт чимось подобається і не хочеться його втрачати. Та все ж (після кількох пересадок на різні ґрунти), якщо сорт не відповідає таким критеріям як смак, розмір ягід, транспортабельність, врожайність – ми його замінюємо. Щоб мати гарні врожаї та якнайдовше насолоджуватись ягодами, я б радила мати сорти різного періоду дозрівання: ранні, середні, пізні та ремонтантні. В залежності від площі, на якій ви розсаховуєте, можете мати 1-3 сорти кожного періоду дозрівання. Самі вже зробить акцент на ринку чи домашній вжиток, а також на ваші можливості, можливість вашої землі. Ми постійно вирощуємо ягоди для продажу, возимо на ринок за 60 кілометрів від нашого міста, іноді ціла доба минає від часу збирання врожаю до реалізації, тому й переважають сорти, які мають гарні товарні якості та високу транспортабельність.

Про ранні сорти я вже писала, хочу тільки додати – за смаковими якостями, в цьому році дуже сподобався сорт **Мідлена**, хоч він у нас ще на випробуванні, та вже впевнено завойовує прихильність, виділяється стійкістю до хвороб. Високу транспортабельність, врожайність мають такі сорти: **Ольвія**, **Бі-Бой**, **Хоней**, **Ельсанта**, **Кент**. Кожному сорту властиві свої переваги, на жаль, я не маю змоги докладно зупинитися на кожному. Сорти середнього строку дозрівання. Таких сортів у нас багато, починаючи від відомих **Машенька**, **Маршал**, **Гарігуєтта**, **Чорний Принц**, **Полка**, **Хумі-Гранде**, ягоди яких в першу чергу розкуповуються на ринку, та нових для нас – **Симфонія**, **Факел**, **Луна**, – ці сорти мене вразили своєю врожайністю. **Симфонія** має багато квітконосів по 15-20 ягідок на кожному, ягоди здорові й блискучі. Сорт **Факел** вразив красою самого квітконоса, його будова відрізняється від інших – він товстий і щільний, йде одним стеблом майже до самого верху, де закінчується великою гронаю видовжених, красивих і смачних ягід. Сорт **Луна** – це також із моїх улюблених, дуже врожайний, куці невеликі, а ягоди, навіпаки, – величезні.

Серед значної кількості сортів можна виділити

сорти врожайні та великоплідні. Врожайними я називаю ті сорти які мають багато квітконосів від 5 до 10 (**Симфонія**, **Факел**, **Луна**, **Полка**, **Вегера**, **Ольвія**, **Кент**, **Ельсанта**, **Ельсанта**...), до 20-30 (це – **Чорний Принц** і **Вікат**), ягоди вони мають великі й середні, наче відкалібровані, а кількість їх завжди приємно дивує: дрібних майже немає, листя розгортаєш, а там ягід – цілі грона червоніють! Переваги таких сортів також у тому, що вони мають нерозгалужені куці й не надто широке листя. У сортів **Кент**, **Луна**, **Ельсанта** легко відщипуються ягідки – що спростує збір ягід. Такі сорти я рекомендую для масових насаджень, щоб спростити один із найважчих етапів – збирання врожаю, коли стоїш над грядкою зігнувшись від самого ранку до пізнього вечора, і спина болить, і ноги болять, та ще й сонце пече – не сховаєшся. Великоплідні сорти мають ягоди великі та дуже великі, (середні 60-120 г). Рослини великі, сильні та розкожисті, мають широке листя – **Маршал**, **Машенька**, **Конкорд**, **Кардинал**, **Чамора Турусі**. При їх вирощуванні потрібно більше площі, їх не бажано загущувати.

Багато запитань щодо пізнього сорту **Чамора Турусі**. Пані О.Ю.Рубан з Волинської області запитують: «...Якщо такі великі ягоди, то їх, мабуть, мало на куці та які вони за смаком?»

У перший рік молоді куцики мають 2-3 квітконоси по 5-7 ягідок, із яких: 2-3 дуже великі, решта – середнього розміру, а найдрібніша ягода – із грівнєву монету. На другий рік куці вже мають багато сильніших, квітконосів більше, перші ягоди розміром із яблуко, широкої видовженої форми, решта за формою грушоподібні, з куряче яйце. На фото – грона, з яких уже 3-4 рази зривали ягоди, залишилися середні й останні. Смакові якості навіть у недозрілих ягодах дуже високі. Коли ми привозимо на ринок цей сорт, ягоди іноді бувають з недозрілим бочком, та покупці, скуштувавши її, все одно не вагаються, купують. Дякуючи своїм розмірам та чудовому смаку, ягоди цього сорту завжди продаються за найвищою ціною. Щоб отримати першокласну товарну ягоду треба робити акцент на 2-3-річні рослини. Підживлювати бажано 2-3 рази на місяць комплексним добривом, або біологічними препаратами по листу. Найголовніше для цього сорту – вологість, потрібно частіше поливати, не допускаючи пересихання ґрунту. Поруч із сортом **Чамора Турусі** росте сорт **Веденсвіл-7** порівнювати їх неможливо – це «небо й земля». Ягоди сорту **Веденсвіл-7** дрібніші, мають насичений темний колір, смак неперевершений, а аромат відчувається навіть за кілька метрів від грядки. Цей сорт

ми вирощували для домашнього вжитку, бо він має середні розміри, та невисоку транспортабельність. В цьому році врожай **Веденсвіла** був дуже високий і для нашої родини це було за багато, тому повезли ягоди на ринок. Ми були приємно здивовані, коли ціна на ягоди цього сорту була нарівні із сортом **Чамора Турусі**, а надалі й вища. Скуштувавши ягід цього сорту, наші постійні покупці одразу замовляли цю ягоду.

Ціна на суніцю стрімко зростає наприкінці сезону, коли на грядках вже майже зовсім не залишається ягід. Я гадаю мене підтримають господарі, в яких невеличкі діляночки з суніцею, що це найважча пора. Коли потрібно пройти майже всі ділянки, вибіруючи останню ягоду і назбираєш мало. Цього року і в мене вже сили зсякали, та коли я майже ввечері добралася до сорту **Вікат**, розгорнувши листя побачила цю красу – в мене відкрилося друге дихання. Я не могла повірити, що стільки ягід може бути на одному куці і почала рахувати 1..., 20..., 35..., 50... Якіби це мені розповідали, можливо і не повірила б – з одного куца за один раз 65 ягідок. Розмір ягід – середній, так як перші ягоди великі і дуже великі я вже збирала. Та з 7 куців (яким вже було до 7 років) я назбирала восьмилітрове відеречко, такого врожаю навіть і не очікувала (це було 30 червня).

Вікат – це пізній сорт, розмножувати його було важкувато, бо в нас він майже не давав молодих пагонів. На весні ми сильніше поділили 3-4 літні куці і наразі отримали більше посадкового матеріалу. Із висаджених навесні цього року саджанців, тільки відсотків 30 куців дали невелику кількість висуків з молодими куциками, а старі рослини – стоять, як велетні, дивуючи врожаєм.

Був дзвінок від схвильованої жіночки: «Куцики Вікату пускають вусяки, мене, здається, обвирили...» Дорогенька, ніхто нікого не збирається дурити, я навіть порадила б, що маю такий гарний сорт. Нам довелося працювати й чекати сім років, щоб отримати ось таку гарну грядку. Навіть, якщо він давав би багато вусів, та за його врожайності і строки дозрівання я нізачо від нього не відмовляюсь.

Чи переzapаплюється суніця?

На нашому городі, нагадаю, дуже багато сортів, ростуть вони майже поруч, розділяємо тільки рядками моркви, цибулі, перцю та іншої городини, найголовніше, – щоб не переплутали вусяки. Під кущами смородино у нас ростуть сунічки жовті і червоні (діти ними ласують до самих морозів), то вони так і залишаються, з однієї сторони жовті, з іншої – червоні. Сорти не переzapаплюються, не втрачають своїх характерних ознак і термінів плодоношення також не змінюють.

Майже в усіх листах і дзвінках повторюється фраза: «Та ви ж уже професіонали...». Ні, ми такі ж аматори. Ми любимо землю, всією родиною працюємо на городі, кожного року бачимо свої помилки, виправляємо, а потім навиважно нові шишки. Тільки той, хто нічого не робить, – не помічається.

Бажаємо всім натхнення, здоров'я й задоволення від праці на землі!

Ольга Мовенко
м. Тростянець, Сумська обл.

...Всі родичі гарбузові

Спонукав мене написати цю статтю лист від жительки села Лисівка Житомирської області Т.Д. Милосової, яка просила вислати їй гарбузового насіння, бо дуже вона захотіла гарбузової каші. А я знаю, що найсмачніша гарбузова каша тоді, коли її дуже-дуже хочеш.

Зажмурила очі, і поплили думки до рідної моєї Сабатинівці. Згадалося дитинство. Приходжу зі школи, а мама запрошує до столу їсти борщу.

– А каша гарбузова є? – питаю.

– Є, є, – відповідає мама, – і каша гарбузова, і пироги з гарбузом, і гарбуз печений, ще й смажене гарбузове насіння.

– Тоді й борщу їстиму.

Дістає з печі в горщику духмяний борщ з квасолею, квашеним цукровим буряком, картоплею та капустою, присмачений олією зі смаженою цибулею. А на черзі в печі томиться гарбузова каша, виглядають за нею печені гарбуз, картопля та цукрові буряки. На столі, накриті рушником, пироги з гарбузом. Особливі пироги, великі, зашплені конвертом (такі вміють пекти тільки на Кіровоградщині, ще пляндинками їх називають). Спечені вони на гарячій черені, а не в сковороді. Вийме мама з печі пироги, обтрушить попід (золу) віничком з гусячого пера, змастить олією, складе на столі та й накриє рушником. І така смакота! Бери шматок пирога – і на вулицю, а там чекають уже подруги.

Відкриваю очі і спускаюсь на землю. Посадила цій жінці насіння. А сама думаю, можливо ще хтось дуже хоче гарбузової каші. На фотографії гарбузова сім'я, яку вдалося мені виростити на своїй грядці. Росли мої гарбузи на даху, на деревах, на паркані. Звичайно, не вся родина гарбузових тут представлена. Хтось може доповнити її своїм надбанням. Хто зуміє відпові-

сти на питання, поставлені в загадці, першим десяти переможцям вишлю гарбузового насіння й насіння довгого кавуна, мелано, моморидки. Насіння фіголистого гарбуза поки що не обіцяю, бо посадила його пізно і не впевнена, чи дозріло насіння, хоч плоди вродили гарні. Дістану насіння весною.

У нашому місті щорічно проводиться фестиваль Кавуна під назвою «Солодке диво». І з тієї простої причини, що Кавун тут не звичайна ягода, а символ особливих досягнень. У Голій Пристані розташований Інститут південного овочівництва та баштанництва Української академії аграрних наук, директором якого є відомий вчений, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік УААН Анатолій Остапович Лимар. Тут створено 40 сортів баштанних культур.

Щороку дослідницьке господарство забезпечує споживачів усієї України насінням високих репродукцій. Просто вирощувати таких гарбузів-велетнів, як у Голій Пристані, поки що вдається небагато. Закада домігся, щоб у звичайні для херсонських городів гарбузів накопичувався підвищений запас пектинів та каротину – вкрай необхідних для здоров'я людини речовин. Нові сорти «Диво», «Новинка», а особливо «Гілея» ви-

знані медиками як засоби для виведення з організму радіонуклідів. Гарбузи у херсонських господарств заготовлюють відомі переробники для виробництва поживних соків.

Захоплююся вирощуванням кімнатного гіркого перцю. На городі він місця не займає, бо вирощую його в різному посуді: це і пластикові пляшки, коробки з-під майонезу, старі відра та каstrули. Їх зручно переносити з місця на місце. Навіть у квітнику виглядають гарно. Яких тільки кольорів і форм тут немає! Але моїм улюбленим є перець Дзвіночок (справжньої назви я не знаю, тому називаю його за формою плоду). Виростає до 1,5 метра, має гарне світло-зелене листя, а плоди ніби з воску

— Ой чи живі, чи здорові всі родичі гарбузові?

зіплені, має приємний напівгострий смак. Посадила пізно, тому дозріли лише дві рослини, решту знищив мороз, бо немає теплиці. Трохи роздала знайомим. Ростуть у мене і салатний перець, і баклажани. За браком місця на городі приходиться висаджувати їх після збирання врожаю картоплі, тому до біологічної стиглості вони не досягають.

Я вже писала, що за допомогою насаджень бобів вдалося уникнути нашествия колорадських жуків. З'явилися вони на баклажанах другої посадки, але кількість їх була незначна, тому збирала їх вручну. І мої баклажани цілі і не пошкоджені красувалися на ділянці до перших приморозків. Сорт баклажанів *Меч Салурія* дуже ранній, зацвітає в стадії розсади, тому вдалося зібрати насіння. Плід екзотичний, справді виглядає як меч, і смак має гарний без гіркоти.

Зверніть увагу на біленькі квіточки. Я називаю їх айстрами, бо не знаю точної назви. Вже було декілька приморозків, і сніг випадав, а їм хоч би що, не перестають квітнути. Розсада квітів цих зелена і взимку, а весною випускає квітконоси до 2 м висотою і квітне до морозів. Дуже гарно підходять ці квіти для аранжування букетів. Насіння зібрати не можу, бо воно, коли дозріває, розноситься вітром по всьому двору і проростає там, де ніколи б не змогла посадити.

Ось такі досягнення отримала я зі своєї сотки землі. Про помідори я писала. Читаю зараз газети, журнали, вишукую нові невідомі мені овочі, лікарські рослини та квіти, замовляю насіння, ділюся своїм насінням зі своїми друзями, знайомими, яких маю дуже багато. З тих пір, як стала отримувати листи з проханням надіслати насіння, відчула, яка велика наша Україна і як ми всі потрібні

Плоди мого натхнення – кімнатні перці

один одному. То ж в ці похмурі осінні дні хотіла б, щоб ви згадали свою молодість, перше кохання і посміхнулися.

Бажаю всім міцного здоров'я, нехай земля-матінка відпочиває, а нам набиратися сил, нових знань, умінь та навичок.

Лідія Ксенофонтівна Бондаренко,
м. Гола Пристань, Херсонська обл.

Дошка оголошень

ШАНОВНІ ЗАМОВНИКИ!

Агрофірма «Сортцвєтовощ» щиро вдячна замовникам, які відгукнулися на нашу пропозицію («СВ» №1 за 2009 р.) та викупили всі свої замовлення протягом першої половини 2009 р.

Нашим комп'ютерним відділом (на основі документів Укрпосити та інформації представників агрофірми) зроблено велику й кропітку роботу по складанню переліку таких клієнтів. Як ми їй обіцяли їм буде надана 10-відсоткова знижка на всі товари, замовлені від 1 серпня 2009 р. по 1 травня 2010 р. Тобто, це стосується замовлень по каталогах з «Сільського вісника», починаючи від №7 за 2009 р. по №4 за 2010 р. включно. Ця знижка не поширюється на пропозиції для оптових покупців.

ШАНОВНІ ДРУЗІ!

У каталозі троянд у минулому (восьмому) числі «СВ» припущена помилка: замість світліни троянди сорту Ascot (код 3056) наведено зображення іншої троянди. Ось так (на фото) в дійсності виглядає троянда Ascot. Просимо вибачення в тих, кому ця помилка завдала незручностей.

Не забувайте!

Обов'язково повідомляйте, коли робите замовлення, свій телефон (краще за все – мобільний) та електронну адресу (e-mail), якщо вона є. Це спростить для нас спілкування з вами у разі виникнення запитань стосовно замовлень.

• поради огорожникам

Найбільше капризний в храненні корнеплод – это морковь. Что только не делают, чтобы уберечь её от гниения во время зимнего хранения. Морковь переспают песком, мелом или известью, укладывают в полиэтиленовые пакеты, а в результате значительный процент корнеплодов сгнивает. Морковь поражается белой гнилью (*Sclerotinia sclerotiorum*), серой гнилью (*Botrytis cinerea*), чёрной гнилью (*Alternaria radicina*), фомозом (*Phoma rostrupii*) и красной гнилью (*Rhizoctonia violaceae*). Наиболее сильно поражаются корнеплоды белой гнилью. Морковь, повреждённая этим грибным заболеванием, становится мягкой, как будто разваренной и покрывается белым пушистым налетом. Гниль быстро распространяется от корнеплода к корнеплоду.

На второе место по вредоносности можно поставить чёрную гниль. Морковь заражается этим грибом еще в поле, но по внешнему виду отличить заражённые корнеплоды от здоровых очень трудно. Возбудитель

гнили, как правило, проникает в корневую шейку и поражает центральную часть корнеплода, не затрагивая корневую, которая остаётся твёрдой и нормального цвета. Обнаружить заболевание в начале его развития можно, только срезав верхнюю часть корнеплода. Чёрная гниль – менее распространённая болезнь моркови, чем белая. Правда, в последние годы процент поражения корнеплодов гнилью возрос. От корнеплода к корнеплоду во время хранения она почти не передаётся.

Борются с гнилями моркови во время хранения очень трудно, так как ядохимикаты здесь неприемлемы, поскольку корнеплоды используются в пищу. Уже более сорока лет мы применяем обработку корнеплодов перед закладкой на хранение марганцовокислым калием, называемым в быту марганцовкой. Это признанный антисептик, безвредный для человека. Раствор марганцовки имеет преимущество перед другими средствами, потому что быстро распадается на безвредные компоненты. Способ обработки корнеплодов заключается в следующем. Если морковь очень грязная, то её предварительно моют, а чистую сразу кладут в какую-либо ёмкость (корыто, выварку или большой таз),

Готовится раствор марганцовки тёмно-фиолетового цвета. Этим раствором заливают корнеплоды в ёмкости – так, чтобы вся морковь была покрыта раствором. В этом растворе выдерживаем морковь в течение 1-2 часов.

Далее морковь раскладывают на какую-либо ткань для просушки. Пока корнеплоды обсыхают, остатки марганцовки инактивируются, исчезает даже её запах. Обсохшую морковь укладывают в тару для зимнего хранения. Такая обработка корнеплодов избавляет корнеплоды от возбудителей всех гнилей, кроме чёрной. Возбудитель этой гнили устойчив к воздействию марганцовки. Возможно, это связано с тем, что патоген проникает в морковь еще в поле и находится уже внутри корнеплода.

Интересно отметить, что после обработки марганцовкой хорошо хранятся не только целые корнеплоды, но даже резаные, травмированные. У нас дома очень сырой погреб, и конденсат влаги даже каплет с потолка и, тем не менее, морковь хранится до новой, молодой.

Будем рады, если наш совет вам пригодится.

Юрий Андреевич Пащенко

Белая гниль моркови

Сорт "Виктория".
Фото А.А. Бачинского

Нет границ для винограда

пропиленовой пленки или камышовых матов, то в наших широтах виноградную лозу до наступления устойчивого мороза пригибают к земле и укрывают землей. Как видите, усилий для укрытия винограда на зиму потребуется не больше, чем для аналогичной работы с плетистой розой. Но в отличие от розы, царапаться, цепляться и рвать одежду, что обычно позволяет себе царяца цветов, виноград не будет.

Разумно сформировать куст и правильно его обрезать тоже не самое сложное в культуре винограда. Важно один раз понять основу, смысл обрезки – и эта проблема исчезнет навсегда. Однажды внимательно изучив литературу о формировке и обрезке пару кустов, вы забудете об этой трудности, даже если перед этим клялись, что никогда не осмелитесь взяться за секатор.

Болезни и вредители. При выращивании новых комплексноустойчивых сортов и гибридных форм винограда достаточно провести за сезон лишь два три обязательных профилактических опрыскивания ядохимикатами. Не больше, чем при выращивании других садовых культур, если, конечно, мы говорим о весомом результате и рассчитываем получить качественные и полновесные грозди. А если при обработке пестицидами вы добавите в раствор еще и удобрения, то вашему винограду вообще не будет равных в округе.

Какой сорт выбрать?

Основа любого хорошего виноградаря – сорт. Различают сорта и гибридные формы винограда (далее в тексте – ГФ) **технические** – для виноделия, изготовления соков и **столовые, или десертные** – для свежего потребления ягод. Отдельную группу столовых составляет бессточковый или кишмишный виноград.

Для каждого сорта и ГФ винограда характерны свои сроки созревания.

Сверхранний – до 105 дней с момента распускания почек до созревания грозди; очень ранний – 105-115 дней, ранний – 115-125, ранне-средний – 125-135, средний – 135-140, средне-поздний – 140-150, позднеспелый – 150-160 дней и сорта очень позднего срока созревания – более 160 дней до сбора урожая.

В то же время показателем одного и того же сорта при возделывании в различных почвенно-климатических условиях (даже в пределах одного селения) и у виноградарей-любителей различной подготовленности, могут значительно отличаться. Определить, что именно ЭТОТ СОРТ – ВАШ, можно только после наблюдения куста в течение нескольких лет.

Новейшие сорта и межвидовые гибридные формы крупноплодного столового комплексноустойчивого винограда, выведенные отечественными селекционерами, позволили значительно расширить границы возделывания этой культуры в приусадебном садоводстве. Наиболее перспективными для выращивания в центральных, северных и северо-восточных областях по отзывам виноградарей-практиков можно назвать следующие сорта и ГФ: *Аркадия*, *Августин* (Плевен устойчивый), *Импурс*, *Виктория*, *Лора*, *Ливия*, *Кодранка* и созданные на основе *Кодранки* более перспективные и устойчивые формы *КарМакод* и *Виксин*. А также полюбившийся всем сорт *Восторг* и его не менее популярные «дети»: *Восторг идеальный*, *Восторг красный* (30С-1), *Восторг*

оригинальный, *Восторг улучшенный* (Кеша), *Восторг овальный* (Бахлановский), *Восторг Мускатный* (Супер ранний Восторг), *Тимур*, *Подарок Запорожью* и даже «внуки» – *Новый Подарок Запорожью*, *Талисман* (Кеша-1), *Розовый Тимур* (ЗТ-4-5), *Элегант сверхранний*, *Юбилей Херсонского «Дачника»* и другие.

Из бессемянных кишмишных сортов раннего срока созревания «северянам» можно посоветовать *Мечту* (Надежда), *Кишмиш запорожский*, *Кишмиш венгерский* (Кишмиш №342), *Кишмиш аксайский*, *Русбол* (Кишмиш Мираж) – с изумительно красивыми и необыкновенно вкусными ягодами!

Одно из главных достоинств перечисленных выше сортов и ГФ винограда – способность закладывать цветочные почки при невысокой летней температуре +18...23°C, в то время как для старых сортов требуется +26...35°C. Такая особенность виноградной лозы новейшей селекции позволяет значительно раньше получать продукцию не только на севере, но и на юге, при этом по красоте грозди и качеству ягоды этот виноград не уступает привозной продукции.

Для успешного виноградарства в условиях северной Степи, Лесостепи и Полесья следует выбирать сорта и гибридные формы преимущественно раннего срока созревания. Виноград здесь выращивают только в укрытой культуре. В Приазовье и северном Причерноморье советуем обратить внимание на перспективные комплексноустойчивые и морозостойкие сорта и ГФ столового винограда более позднего срока созревания, такие как *Атлант*, *Диметр*, *Надежда АЗС*, *Русмол*, *Фламинго*, *Цыгу устойчивую*.

Но «гоняться» за модными новинками не стоит забывать и о проверенных временем старых и надежных сортах винограда. Так суперурожайный сорт Молдова пока еще не один из новичков «не переполюя» по способности держать качество и товарность ягод при длительном хранении в обычном подвале. Зимой этому винограду цены нет. И сегодня Молдова остается одним из лучших поздних сортов для бессточной культуры в южной зоне страны.

Что лучше – привитой или корнесобственный виноград?

При покупке саженцев винограда часто возникает вопрос, какие растения лучше – привитые или корнесобственные? Главное, чтобы кусты винограда были долговечны и высокопродуктивны. В остальном, в каждом конкретном случае следует подходить индивидуально.

На юге Украины, особенно в районах частичного и сплошного распространения филлоксеры следует отдать предпочтение привитым виноградникам. Обычно для прививки винограда в хозяйствах используют специально выращенные филлоксероустойчивые подвои (РР 101-14, *Кобер 5ББ*, *С04*). Эти подвои характеризуются высокой устойчивостью к корневой и листовой филлоксере, грибным болезням, относительно соле- и засухоустойчивы. Кусты винограда на таких подвоях вырастают более мощные и способны давать большие урожаи. По наблюдениям опытных виноградарей на сильнорослых подвоях лучше удаются все слаборослые сорта и ГФ винограда – такие, как *Лора*, *Тимур*, *Восторг*, *Кишмиш лучший*, *Виктория* и некоторые среднерослые сорта.

При выращивании винограда в бессточной культуре также лучше выбрать привитые саженцы. Именно на большом пространстве привитые растения наиболее полно раскрывают свой потенциал: мощь куста, крупные кисти, причем даже при большой нагрузке урожаем. В то же время, многие сильнорослые сорта при наличии хорошей посадочной ямы и поливе могут показывать отличный результат и на своих собственных корнях.

С другой стороны, многие современные сорта и ГФ имеют повышенную устойчивость к корневой филлоксере, их можно спокойно выращивать и в корнесобственной культуре. Такие виноградники долго плодоносят и живут по 30-40 лет. При выращивании сильнорослой и среднерослой лозы на шпалере (особенно в чистых от филлоксеры районах) также предпочтительны корнесобственные растения, поскольку площадь питания кустов и свободное пространство здесь ограничены. На плодородных глубоких почвах, с достаточным количеством влаги привитые кусты винограда, особенно сильнорослые сорта, вырастают мощными и могут страдать от недостатка места на шпалере. Посему вопрос о посадке привитого или корнесобственного винограда следует решать в зависимости от конкретных условий и поставленной цели.

Сроки посадки

Сроки и способы посадки винограда зависят от вида посадочного материала и климатических условий местности. В степных районах страны саженцы винограда можно сажать как осенью (конец сентября – октябрь, пока еще почва теплая), так и весной (март-апрель). В Крыму лучшим сроком посадки является первая половина ноября. В центральных и северных районах страны лучше высаживать виноград весной, причем корнесобственные и привитые саженцы можно высаживать уже в апреле – первой половине мая (когда у растущих поблизости виноградных кустов начинается сокодвижение и набухание почек). А вот вегетирующие «зеленые» укорененные черенки высаживают позже, в конце мая – начале июня, когда минует угроза поздних заморозков и почва в зоне расположения корней (20-22 см) прогреется до +12°C.

Сколько посадить кустов для средней по количеству человек семьи – решайте сами. В принципе, шпалеры из 7-10 кустов столового винограда для семьи в 4-5 человек вполне достаточно. Семь кустов винограда не требуют больших затрат труда, поэтому уход за растениями будет тщательнее и возможно вырастить до 50 кг ягод с каждого растения.

Мы же, со своей стороны, обещаем поддерживать начинающих садоводов и регулярно печатать статьи профессиональных виноградарей и любителей-практиков о выращивании этой культуры в различных зонах страны. Уже в следующем номере с особенностями северного виноградарства вас познакомят опытные виноградары, чье увлечение этой культурой переросло в серьезное дело жизни. Мы уверены, что среди наших читателей найдется немало энтузиастов и любителей этой культуры, которые готовы поделиться своими наработками и знаниями по выращиванию солнечной ягоды.

Татьяна Санина

Сорт "Лора". Виноградник Олега Кривошея

Виноград

Уважаемые читатели! Идя навстречу многочисленным пожеланиям, мы впервые предлагаем вам саженцы столового винограда наиболее популярных и урожайных сортов современной селекции.

Основную часть коллекции представляют отечественные комплексно-устойчивые крупноплодные сорта и гибриды нового поколения, характеризующиеся повышенной устойчивостью к неблагоприятным факторам среды.

Они хорошо развиваются летом в условиях недостатка тепла, обладают повышенной морозостойкостью, устойчивы к основным болезням и вредителям винограда. Это прекрасный подарок ценителям солнечной ягоды не только южных, но и северных областей страны.

Посадочный материал винограда выращен в специализированном питомнике Агрофирмы совхоза «Белозерский» (Херсонская область), одним из крупнейших производителей виноградных саженцев Украины.

Саженцы однолетние, привиты на филлоксероустойчивый подвой, сорта Кодранка и Виктория – корнесобственные.

Поставка посадочного материала будет производиться в марте 2010 года.

Заказы на саженцы винограда принимаются до 1 ноября 2009 года.

Аркадия
78000 1шт. 33грн.

Один из наиболее популярных и высокоурожайных сортов столового винограда, имеющих очень ранний срок созревания. Грозди красивые, цилиндроконические, весом 500-700 г, достаточно плотные. Ягоды яйцевидной формы, крупные – 23 x 28 мм, зеленовато-белые. Кожица нежная, мякоть плотная с приятным вкусом, при полном созревании приобретает легкий мускатный аромат. Транспортабельность высокая. При надлежащем уходе куст способен давать более 50 кг товарных ягод, а грозди достигают веса 1,5-2 кг. Куст среднее и сильнорослый, склонен к перегрузке урожаем и требует нормирования соцветий. Вызревание лозы хорошее. Прекрасно плодоносит на средней и короткой обрезке (до 4 глазков). Устойчивость к милдью повышенная, к энциклотозу – толерантен. Морозостойкость – 21°C. По сумме хозяйственно-ценных признаков входит в десятку лучших столовых сортов и даже в укрупненной зоне с легкостью окупает все затраты.

Виктория
78001 1шт. 35грн.

Новейшая гибридная форма десертного винограда, вкус и аромат ягод которого навевают воспоминания о винограде детства – Лиди. Но в отличие от последней, обладает рядом преимуществ. Раннеспелый, с крупными, 27x22 мм, удлиненно-овальными нарядными ягодами красно-малинового цвета. Мякоть сочная, гармоничного вкуса с приятным мускатным ароматом. Грозди крупные весом 500-700 г и более, умеренно-плотные. Цветы функционально-женского типа, для хорошего опыления высаживаем совместно с другими одновременно цветущими сортами. Кусты слаброслые, склонны к перегрузке урожаем, требуют нормирования соцветий и молодых гроздей. Хорошо удается на сильнорослых подвоях. Вызревание побегов очень хорошее. Зимостойкость высокая – 26...27°C. Убелите этому винограду чуть больше внимания, и он щедро отблагодарит вас.

Кодранка
78002 1шт. 35грн.

Один из наиболее популярных и узнаваемых рыночных десертных сортов. Раннеспелый. Грозди большие – по 400-600 г, с крупными, 20 x 32 мм, сине-фиолетовыми ягодами, прозванными в народе «дамские пальчики». Мякоть плотная, хрустящая, простого гармоничного вкуса. Не смотря на тонкую кожицу, ягоды отличаются высокой транспортабельностью и неплохой сохранностью. Грозди могут долго висеть на кусте без потери вкусовых качеств. Сорт очень урожайный. Куст сильнорослый. Лоза хорошо вызревает. Лучше других переносит весенние заморозки, т.к. цветет позже большинства ранних сортов. Морозостойкость высокая – 24°C. Любит крупные формирования с большим запасом древесины и короткую обрезку. Устойчивость к оидиуму и милдью неплохая. В районах, зараженных филлоксерой, следует использовать саженцы на устойчивом подвое.

Лора
78003 1шт. 32грн.

Лидер продаж среди раннеспелых гибридных форм столового винограда. Однажды увидев эти грозди, уже не забудешь никогда: огромные, весом от 600-800 г до 1,5 кг, с великолепными молочно-белыми крупными ягодами 22 x 30 мм. Мякоть плотная, семена мелкие, вкус гармоничный, приятный. Сахаронакопление очень высокое. Урожай на кустах сохраняется долго, и к осени ягоды могут частично зазимковываться. По товарности и транспортабельности один из самых лучших среди раннеспелых сортов. Рост кустов среднее и сильнорослый. Побеговызревание хорошо, морозостойкость – 23°C. Цветок функционально женский, поэтому необходима опылительная посадка с другими сортами. Хорошо опыляется Аркадией, Восторгом, Ливией, Кодранкой и др. Устойчивость к милдью и серой гнили высокая. Неприхотливый пластичный гибрид, удающийся в любых климатических зонах страны.

Молдова
78004 1шт. 27грн.

Высокоурожайный сорт винограда, идеальный для выращивания в горизонтальной и беседочной культуре. Относится к среднепоздним и позднему сроку созревания (145-165 дн.). Грозди средней величины и крупные 350-700 г, средней плотности. Ягоды крупные 20x25 мм, овальные, темно-фиолетовые с густым фиолетовым налетом. Мякоть плотная, хрустящая, сок ярко окрашен. Кожица плотная и прочная, не повреждается осами. Кусты сильнорослые. Склонен к перегрузке урожаем. Рекомендуются диллиновские формирования со свободным размещением прутьев и нормированием соцветий. Побеговызревание хорошо. Довольно устойчив к грибным болезням и филлоксеро, но чувствителен к известковому хлорозу. Морозостойкость – 22°C. Лидер легкости: в домашних условиях легко сохраняется до Нового года, а в промышленных холодильниках – и до нового урожая. При длительном хранении у ягод появляется шоколадный привкус.

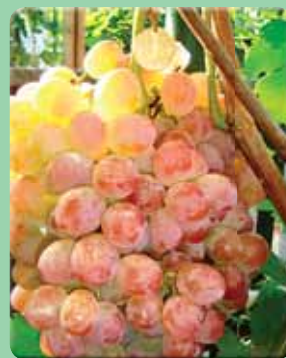
Подарок Запорожью
78005 1шт. 30грн.

Полубишский многим отечественный сорт. Больше красивые грозди от 600-900 г с крупными, 33 x 25 мм, (10-12 з), выровненными ягодами, зеленовато-белого цвета. Мякоть мясистая сочная простого гармоничного вкуса. Транспортабельность и лежкость высокая. Сорт ранне-среднего срока созревания. Куст сильнорослый, высокопродуктивный с хорошо вызревающей лозой. При высокой нагрузке урожаем требует нормирования соцветий и гроздей. Цветок функционально женского типа, но хорошо опыляется растущими рядом обоеполыми сортами и формами даже в неблагоприятные для цветения годы. Отличается комплексной устойчивостью к грибным болезням и морозостойкостью – 24°C. Прекрасные отзывы о сорте у виноградарей из центральных и северных областей страны. Слабые стороны: ягоды на черенках даже при полном созревании остаются зеленого цвета, и в период осенних дождей может трескаться.

Талисман (Кеш-1)
78006 1шт. 30грн.

Улучшенная гибридная форма сорта Кеша. Стабильно урожайный, срок созревания ранне-средний. Идеальный виноград для десерта и продажи на рынке. Грозди красивые, крупные массой 800-1100 граммов, умеренной плотности. Ягоды огромные – 12-16 з, отдельные – весом до 20-25 г (40 x 35 мм), салатово-белые с золотистым загаром на солнце. Хорошо сохраняются на лозе. Мякоть плотная, мясистая, с легким мускатным ароматом. Вкус гармоничный. Сахаронакопление повышенное. Сорт-труженик, 50 кг с куста – для него норма. При надлежащем уходе способен образовывать кисти до 2,5-3 кг. Кусты сильнорослые, склонны к перегрузке урожаем, но, несмотря на это, лоза вызревает хорошо. Цветок функционально женского типа, требуется совместное выращивание одновременно цветущими сортами. Имеет повышенную устойчивость к грибковым болезням (милдью, серой гниль) и расклевыванию ягод. Отличается высокой морозостойкостью, до – 25°C.

Фламинго
78007 1шт. 32грн.

Виноград молдавской селекции. Урожайность высокая, стабильная. Срок созревания средний и средне-поздний. Грозди крупные – 500-700 г и очень крупные – до 1,5 кг, средней плотности. Ягода округлая, крупная, 28 x 25 мм (6-10 з) розового цвета. Мякоть плотная, сочная, приятного вкуса. Кусты сильнорослые, но вызревание лозы хорошее. Склонен к перегрузке урожаем и требует нормирования соцветий. Цветок функционально женский, поэтому рядом сажают сорта-опылители. Устойчивость к грибковым заболеваниям (милдью) повышенная. Морозостойкость – 23°C. Сегодня Фламинго еще только делает первые шаги по украшению земли, проходит пробные испытания. Слабые стороны сорта: при перезревании ягоды набирают много сока и могут трескаться.

Пример оформления заказа:

Иванов Иван Иванович, ул. Мира, д. 5, кв. 5, г. Одесса, 65237
Контактный телефон: 8(1111)11-1111

Наименование культуры	Код	Кол-во упаковок	Цена упаковки	Сума, грн.
Виноград «Лора»	78003	2	32,00	64,00
Астранция «Ruby Cloud»	90173	1	25,00	25,00
Астильба китайская «Superba»	90156	3	22,00	66,00
Кленостик Расса «Karasuba»	91055	1	94,00	94,00
Итого:				247,00

Пожалуйста, заполняйте все данные очень внимательно. Указывайте точно наименование культуры, код, количество упаковок по каждому виду и цену. Но если вам сложно указывать латинские названия сортов – достаточно правильно указать код. И еще одна просьба: пишите свой адрес, фамилию, имя, отчество очень четко и только печатными буквами. Неаккуратно и неправильно оформленные заказы будут выполняться во вторую очередь! Не выселяйте предоплату!!!

Минимальная сумма заказа - 50 грн.

Цены, приведенные в каталогах, могут быть изменены по некоторым позициям в ту или иную сторону в зависимости от цен фирм-производителей и курса валют.

НАПОМИНАЕМ: со следующего года доставка заказов – БЕСПЛАТНО!

Условные обозначения:

- ✳45 – месяцы цветения растения;
○, ● – требования к освещенности (солнце, полутень, тень);
:150 – высота растения, см; Ø10 – диаметр цветка.

Приобрести посадочный материал цветов можно также в магазине
“НАШ САД”
(г. Харьков, ул. Кооперативная, 22)

Заказы направляйте

по адресу письмом: а/я 195, г. Харьков, 61003;
или по факсу: (057) 731-32-14, (057) 731-18-63;
либо на e-mail: sortvetov@kharkov.ukrtel.net

Заявки в устной форме (по телефону) не принимаются!

Информация по заказам: 8-096-39-78-814, 8-050-228-66-48

Заказы по E-mail

1. Пожалуйста, указывайте свой полный почтовый адрес внутри прикрепленного файла.

2. Имя прикрепленного файла должно начинаться с вашей фамилии.
Например: Иванов Иван Иванович.doc

Многолетники

Дорогие цветоводы! Создавая этот каталог многолетних цветов, мы включили в него растения, которые нуждаются в различных условиях выращивания – это позволит выбрать вам именно те цветы, которые будут хорошо себя чувствовать в вашем саду. Также по вашим просьбам мы расширили ассортимент лилейников – наиболее популярны растений прошлого сезона. И, как всегда, нам есть чем порадовать искушенных цветоводов – ведь такие редкости, как выющийся борец Хемсли Red Wine, вероникаструм волосатый, ветреница приречная, дайнанте голубая, диспорум Night Heron, дицентры канадская и клубочковая, кленолистник Росса, стилофорум двулиственный и многие другие станут достойным пополнением ваших коллекций. Заявки на растения из этого каталога ждем от вас до 1 декабря 2009 года. Свой заказ вы сможете получить весной (в марте – первой половине апреля) 2010 года.

Д 0 50 см

Адиантум стоповидный

90876 1 шт. 76 грн.

Необычайно красивый папоротник с ажурными вайями на черно-бурых черешках, которые расположены в виде веера. Нуждается в рыхлых, плодородных, умеренно влажных почвах.

Астильбы

Эффективные соцветия астильб раскрасят яркими красками тенистые уголки вашего сада. Для успешного роста этим растениям необходим постоянно влажный питательный грунт. Астильбы устойчивы к болезням и вредителям, они зимуют без укрытия.

Д 0 60 см 6-7

Астильба Арендса «Bumalda»
90106 1 шт. 20 грн.

Д 0 60 см 6-7

Астильба Арендса «Federsee»
90154 1 шт. 16 грн.

Д 0 60 см 7

Астильба Арендса «Gloria Purpurea»
90097 1 шт. 15 грн.

Д 0 60 см 6-7

Астильба Арендса «Fanal»
90098 1 шт. 16 грн.

Акант венгерский (длиннолистный)

90038
1 шт. 43 грн.

Очень привлекательные крупные листья, цветки собраны в высокие, густые, цилиндрические соцветия. Хорошо растет на различных садовых почвах без застоя влаги.

© 100 см 7-9

Д 0 55 см 7-8

Астильба Арендса «Granat»
90107 1 шт. 20 грн.

Д 0 90 см 6-7

Астильба Арендса «Weisse Gloria»
90109 1 шт. 16 грн.

Д 0 50 см 5-6

Астильба китайская «Milk and Honey»
90085 1 шт. 32 грн.

Д 0 65 см 7-8

Астильба китайская «Visions»
90087 1 шт. 31 грн.

Д 0 65 см 7-8

Астильба китайская «Visions in White»
90088 1 шт. 35 грн.

Д 0 40 см 7-8

Астильба простолостная «Hennie Graafland»
90129 1 шт. 17 грн.

Д 0 60 см 6-7

Астильба японская «Ellie»
90119 1 шт. 32 грн.

Д 0 60 см 6-7

Астильба японская «Montgomery»
90117 1 шт. 19 грн.

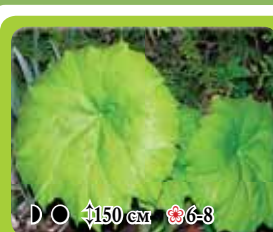
Д 0 100 см 7-8

Астильба китайская «Superba»
90156 1 шт. 22 грн.

Д 0 60 см 7

Астильба японская «Red Sentinel»
90120 1 шт. 19 грн.

Д 0 150 см 6-8

Астильбондес пластинчатый
90140 1 шт. 36 грн.

Большие красивые листья астильбондеса мало кого оставляют равнодушным. Кремовые цветы со сладковатым ароматом. Нуждается в постоянно влажных грунтах.

Д 50 см 6-8

Астранция большая «Ruby Cloud»
90137 1 шт. 25 грн.

Астранция

Многочисленные цветки астранции (звездочки) похожи на экзотические броши. На участках с рыхлым, питательным и влажным грунтом растение быстро разрастается. Хорошо растет под деревьями.

Д 70 см 6-9

Астранция большая «Sunningdale Variegated»
90142 1 шт. 38 грн.

Баданы

Красивые кожистые блестящие листья баданов не отмирают на зиму. Весной на протяжении месяца растение украшают очаровательные колокольчатые цветы. Баданы высаживают на участках с легкими, дренированными, достаточно питательными грунтами.

Д 0 50 см 4-5

Бадан гибридный «Abendglut»
90149 1 шт. 32 грн.

Д 0 30 см 4-5

Бадан гибридный «Pink Dragon Fly»
90163 1 шт. 52 грн.

Д 0 30 см 4-5

Бадан сердцелистный «Baby Doll»
90148 1 шт. 21 грн.

Белокопытник белый

90182 1шт. 23грн.

Шикарные большие округлые листья до 80 см в диаметре. На сырых участках с питательными сузлинками довольно быстро образует красивые заросли.

D O 70 см 4-5

Борцы

Причудливые шлемовидные цветки борцев, или аконитов собраны в крупные соцветия. Вьющийся Борец Хемсли порадует необычной окраской цветков, на зиму его желательно укрывать. Борцы неплохо себя чувствуют на любой хорошо дренированной почве (кроме песчаной).

D 90 см 6-7

Борец клубочковый

90025 1шт. 12грн.

D 400 см 8-9

Борец Хемсли

90028 1шт. 63грн.

Бруннера крупнолистная

«Dawson's White»

90023 1шт. 69грн.

D 30 см 4-5

Листья с широкой кремово-белой каймой, которая заходит на зеленый фон глубокими белыми язычками, создавая игру зеленоватых оттенков. Голубые цветы похожи на незабудки. Предпочитает рыхлую, питательную и достаточно влажную почву.

Бузульники

Бузульники – мощные, эффектные растения с крупными (до 50 см в диаметре) прикорневыми листьями, которые образуют плотный красивый куст. Посадите их на участок с плодородной почвой и не забудьте вовремя полить, поскольку они влаголюбивы.

D 100 см 8-9

Бузульник зубчатый

90716 1шт. 23грн.

D 40 см 7-8

Бузульник гибридный

90171 1шт. 81грн.

D 180 см 7-8

Бузульник пальчатолопастный

90718 1шт. 32грн.

D 150 см 6-7

Бузульник Пржевальского

90717 1шт. 22грн.

Василистник ложнолепестковый

91025 1шт. 47грн.

Белые пушистые соцветия украшают растение на многие месяцы. Серо-зеленые ажурные листья хороши весь сезон. Лекарственное растение.

D 30 см 5-6

D 70 см 7-8

Ваточник клубневой

90889 1шт. 6грн.

Цветки необычной формы собраны в крупные оранжевые соцветия щитковидной формы. Нуждается в умеренно влажных хорошо дренированных почвах. Отрастает весной поздно.

Вероникаструм волосатый

90183 1шт. 38грн.

У этого редкого растения длинные побеги украшают ланцетные листья и округлые кисти из пурпурно-синих цветков. Нуждается в питательной свежей почве.

D 185 см 6-10

Ветреницы

У ветрениц (анемонов) эффектные листья и удивительно нежные, прекрасные цветы. Подобрать различные виды ветрениц, вы будете наслаждаться их массовым цветением с весны и до осени. Анемонам предпочитают рыхлые плодородные почвы.

D 90 см 8-9

Ветреница гибридная

90053 1шт. 28грн.

D 25 см 4-5

Ветреница дубравная

90049 1шт. 19грн.

Гелиопсис подсолн.

«Lorraine Sunshine»

90381

1шт. 55 грн.

Распространенное неприхотливое растение приобрело совершенно новый облик: его листья стала необычайно красивой. Хорошо растет на обычных садовых почвах. Не так агрессивен, как исходный вид.

D 75 см 7-9

Герани

У гераней привлекательные красиво-разрезанные листья, которые сохраняются до зимы. Обе герани – обильноцветущие изысканные махровые цветков. Они хорошо растут на любых садовых почвах.

D 45 см 5-6

Герань кисличная

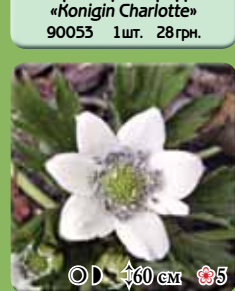
90346 1шт. 38грн.

Герань луговая

90347 1шт. 97грн.

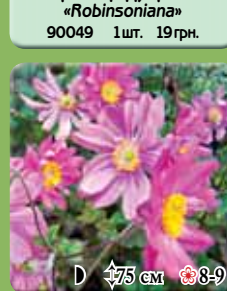
D 40 см 6-9

D 60 см 5

Ветреница приречная

90056 1шт. 50грн.

D 75 см 8-9

Ветреница хубейская

90071 1шт. 35грн.

Горцы

Нетребовательные растения, прекрасно растут на любой почве, допуская даже тяжелую глину. Предпочитают влажный участок, но могут приспособиться и к более сухим условиям. Нежелательно заморозки в зимний период.

D 100 см 5-6

Горец змеиный

90184 1шт. 25грн.

D 70 см 7-8

Горец нитевидный

90188 1шт. 36грн.

Горечавка ваточни-

ковая

90870

1шт.

43грн.

Синие, внутри с красными крапинками, цветы длиной до 5 см похожи на граммофончики. Необходимо хорошо дренированная и достаточно плодородная почва.

D 50 см 7-9

Диспорум

«Night Heron»

90191 1шт.

109грн.

Редчайшее растение с пурпурной листвой и побегам и поникающими цветками на длинных цветоножках. Крайне неприхотлив, предпочитает богатую почву. Влагилюбив, но переносит кратковременную засуху.

D 120 см 4-6

Дицентры

У дицентры лепестки цветка напоминают сердце, как бы расколотое пополам вонзенной стрелой, отчего растение также называют "разбитым сердцем". Низкорослые дицентры канадская и клубочковая образуют красивые ажурные кусты. Дицентра зимостойка, ей подойдет любая хорошо дренируемая почва. Влалюбива, но не переносит застоя воды в почве.

⊙ D 85 см * 5

⊙ D 85 см * 5

← Дицентра великолепная
90398 1 шт. 16 грн.

→ Дицентра канадская
90253 1 шт. 84 грн.

← Дицентра великолепная «Альба»
90399 1 шт. 17 грн.

→ Дицентра клубочковая
90255 1 шт. 84 грн.

D 25 см * 4-5

D 30 см * 4-5

Додекатеон гибридный
«Aphrodite»
90266 1 шт. 33 грн.

D 50 см * 5-6

Очень красивые многочисленные цветки собраны в соцветия-зонтики и напоминают форму цветка цикламена. Выращивают в богатой перегноем, рыхлой влажной почве.

D 60 см * 5-6

Дайнанте голубая
90189 1 шт. 87 грн.

Редчайшее растение с экзотическими цветами и эффектными жилчатыми листьями. Любит прохладу и требует влажной, не пересыхающей, хорошо дренированной, богатой почвы.

Присы

Присы луизианский, мечевидный, сибирский и щетинистый – влаголюбивые виды, они пригодны как для украшения берега водоема, так и для высадки в цветники с влажным плодородным грунтом. Ирис кровельный нуждается в более сухих условиях выращивания, в Японии его высаживают на крыши домов.

⊙ D 40 см * 5

Ирис кровельный
«Variegata»
90840 1 шт. 54 грн.

⊙ D 70 см * 6-7

Ирис луизианский
«Bold Pretender»
90179 1 шт. 28 грн.

⊙ D 80 см * 6-7

Ирис мечевидный
«Queens Tiara»
90648 1 шт. 41 грн.

⊙ D 75 см * 6-7

Ирис луизианский
«Jack Attack»
90246 1 шт. 40 грн.

⊙ D 80 см * 6-7

Ирис мечевидный
«Lady in Waiting»
90644 1 шт. 53 грн.

⊙ D 60 см * 5-6

Ирис сибирский
«Butter and Sugar»
90645 1 шт. 16 грн.

⊙ D 65 см * 5-6

Ирис сибирский
«Dance Ballerina Dance»
90671 1 шт. 16 грн.

⊙ D 90 см * 6-7

Ирис мечевидный
«Ruffled Dimitry»
90664 1 шт. 56 грн.

⊙ D 60 см * 5-6

Ирис сибирский
«Double Standard»
90665 1 шт. 28 грн.

⊙ D 85 см * 5-6

Ирис сибирский
«Moonsilk»
90666 1 шт. 16 грн.

⊙ D 30 см * 5-6

Ирис щетинистый
«Папа»
90685 1 шт. 20 грн.

⊙ D 75 см * 6-7

Ирис луизианский
«Dural White Butterfly»
90245 1 шт. 28 грн.

⊙ D 90 см * 5-6

Ирис сибирский
«Papillon»
90673 1 шт. 16 грн.

D 75 см * 8-10

Красивые, большие, похожие на кленовые листья. Восковидные желтые цветы колокольчатой формы собраны в соцветия на концах побегов.

Киренгешома дланевидная
«Double Standard»
90070 1 шт. 47 грн.

Кленостик Россия
«Karasuba»
91055 1 шт. 94 грн.

Редкое растение с изумительной листвой: весной они отрастают зелеными, затем начинают приобретать бронзово-зеленый цвет и, наконец, к лету становятся ярко-красными по краям. Цветы белые, собраны в метелки. Предпочитает влажные почвы.

D 40 см * 5

Колокольчики

У колокольчика молочноцветкового цветки около 3 см в диаметре собраны в широкопирамидальные соцветия, насчитывающие до 100 цветков. Колокольчик точечный имеет поникающие бокаловидные цветы длиной 5 см. К почвам колокольчики нетребовательны, но лучше цветут и развиваются на хорошо обработанных дренированных, с достаточным питанием и поливом почвах.

⊙ D 85 см * 6-8

Колокольчик молочноцветковый
«Prichard's Variety»
90236 1 шт. 31 грн.

⊙ D 50 см * 6-8

Колокольчик молочноцветковый
«White Pouffe»
90237 1 шт. 35 грн.

D 50 см * 7-9

Колокольчик точечный
«White Bells»
90234 1 шт. 17 грн.

Клопogон простой
«White Pearl»
90217 1шт. 33грн.

Белоснежные длинные соцветия украсят тенистый уголок сада во второй половине лета. На одном месте может расти не одно десятилетие. Любит влажные, рыхлые, питательные почвы.

D 120 см * 7-8

**Купаль-
ницы**

Очаровательные влаголюбивые растения. У сорта Byrre's Giant очень крупные желтые шаровидные цветы, а купальница Earliest of All свои яркие золотисто-желтые цветы раскрывает раньше других. Любит рыхлые плодородные почвы.

Купальница гибридная
«Byrre's Giant»
90230 1шт. 41грн.

D 70 см * 5-6

Купальница гибридная
«Earliest of All»
90231 1шт. 41грн.

D 50 см * 5

D 55 см * 5-6

Купена многоцветковая
«Variegatum»
90936 1шт. 32грн.

Красивое растение с белоокаймленными листьями и белыми, поникающими цветками, собранными по 2-4 в пазухах листьев. Предпочитает плодородные, довольно влажные почвы.

Лисохвост полевой
«Aureovariegatus»
90222 1шт. 22грн.

Многолетний злак с прямостоячими или поникающими листьями, золотистыми в зеленую полоску и шелковистыми колосками. Нуждается в хорошо дренированной, питательной почве.

D 60 см * 5-7

Лабазники

Эффектные многолетники с красивой резной листвой (у лабазника вязолистного Variegata они еще и с желтым рисунком) и многочисленными миниатюрными цветочками, собранными в крупные пушистые соцветия. Нуждаются во влажных питательных почвах.

Лабазник обыкновенный
«Kahome»
90311 1шт. 35грн.

D 50 см * 7-9

D 65 см * 6-7

Лабазник вязолистный
«Variegata»
90314 1шт. 28грн.**Лизихитоны**

Эти замечательные растения для болотистого участка или берега водоема с легкой, плодородной почвой. Цветы, похожие на каллы, раскрываются сразу после схода снега. Красивые блестящие листья отрастают после цветения и образуют крупную прикорневую розетку.

D 30 см * 4-5

Лизихитон американский
90610 1шт. 47грн.

D 40 см * 4-5

Лизихитон камчатский
90611 1шт. 56грн.**Меду-
ницы**

Многочисленные цветы медуниц распускаются ранней весной. Но особая прелесть сортов, представленных в нашем каталоге, их яркая, красивая листва, которая остается нарядной с весны и до поздней осени. У медуницы длиннолистной длина листовых пластинок составляет 30 см.

Медуница длиннолистная
подвид цветенная
90955 1шт. 28грн.

D 30 см * 4-5

Медуница сахарная
«Excallibur»
90956 1шт. 35грн.

D 35 см * 4-5

Медуница сахарная
«Spilled Milk»
90957 1шт. 38грн.

D 30 см * 4-5

D 40 см * 5-6

Меконopsis буквицелистный
ф. Белая
90760 1шт. 63грн.

Шикарные белые, слегка поникшие цветки до 6 см в диаметре. Бутоны в первый год выщипывают. Любит хорошо дренированные, рыхлые, не слишком влажные почвы.

Печеночницы

Печеночницы одни из первых пробуждают сад от зимней спячки. Их обильное цветение продолжается около трех недель. Почва для этих растений предпочтительнее рыхлая, богатая гумусом, с добавлением мела.

D 20 см * 4

Печеночница американская
90655 1шт. 96грн.

D 20 см * 4

Печеночница остролопастная
90656 1шт. 84грн.

D 25 см * 4-5

Примулы

Каждый год с наступлением весны мы не устаем восхищаться ярким, нарядным цветением примул. Представленные в этом каталоге сорта - современные новинки, которые обязательно поражают вас необычной окраской или формой цветка. Примулы лучше всего развиваются на влажных питательных суглинках.

D 30 см * 4-5

Примула полиантовая
«Elesabeth Killelay»
90693 1шт. 60грн.

D 40 см * 4-5

Примула гибридная
«Francisca»
90652 1шт. 53грн.

D 25 см * 4-5

Примула высокая
«Gold Lace Black»
90657 1шт. 36грн.

D 25 см * 4-5

Примула высокая
«Gold Lace Dark Red»
90689 1шт. 36грн.

D 25 см * 4-5

Примула высокая
«Gold Lace Scarlet»
90692 1шт. 36грн.

Традесканции

Привлекательные длинные листья и красивые некрупные трехлепестковые цветы, собранные вместе по несколько штук. Это растение цветет все лето и практически не нуждается в заботе. Растет практически в любой почве, но предпочитает плодородные и рыхлые.

О D 45 см * 6-9

Традесканция виргинская
«Caerulea Plena»
90950 1 шт. 40 грн.

О D 45 см * 6-9

Традесканция виргинская
«Angel Eyes»
90947 1 шт. 16 грн.

О D 25 см * 5-6

Триллим отвороченный
90880 1 шт. 84 грн.

Овальные листья покрыты темно- и светло-зелеными пятнами. Сидячие цветки сначала красновато-зеленые, затем красно-коричневые. Нуждается во влажной, плодородной почве.

Трициртисы

Некрупные (до 3 см), но необычайно оригинальные цветы украсят сад в конце сезона. Предпочитают богатые рыхлые почвы. Трициртис длинноножковый на зиму укрывают.

D 70 см * 7-8

Трициртис широколистный
«Yellow Sunrise»
90766 1 шт. 35 грн.

Трициртис длинноножковый
90944 1 шт. 16 грн.

D 60 см * 9-10

Хосты

Хосты ценны, в первую очередь, своими очаровательными листьями, хотя цветы у некоторых сортов довольно привлекательны. Садоводы любят это растение за неприхотливость и универсальность. Хостам необходима плодородная садовая почва, достаточно увлажненная, слегка кислая.

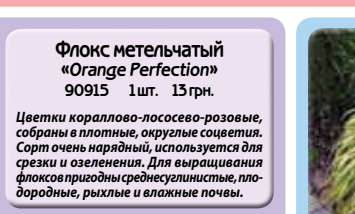
О D 60 см * 7-8

Хоста
«Wide Brim»
90859 1 шт. 22 грн.

О D 45 см * 7-8

Хоста
«Pizzazz»
90622 1 шт. 36 грн.

О D 45 см * 7-8

40 см * 7-8

Хоста
«Antioch»
90566 1 шт. 20 грн.

О D 45 см * 7-8

Хоста
«Midwest Magic»
90606 1 шт. 30 грн.

О D 42,5 см * 7-8

Хоста
«Whirlwind»
90632 1 шт. 40 грн.

D 35 см * 8

О D 45 см * 7-8

Хоста
«Guacamole»
90590 1 шт. 36 грн.

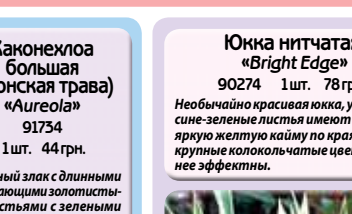
О D 45 см * 7-8

Хоста
«Abiqua Drinking Gourd»
90567 1 шт. 36 грн.

О D 45 см * 7-8

Хоста Эibolda
«Frances Williams»
90547 1 шт. 20 грн.

О D 45 см * 7-8

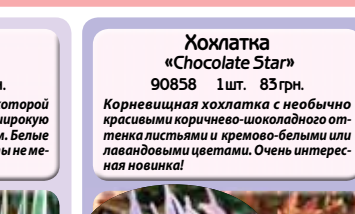
О D 40 см * 7-8

Хоста
«Brim Cup»
90578 1 шт. 36 грн.

О D 45 см * 7-8

Хоста
«Patriot»
90612 1 шт. 38 грн.

D 40 см * 5-6

Флокс метельчатый
«Orange Perfection»
90915 1 шт. 13 грн.

Цветки кораллово-лососево-розовые, собраны в плотные, округлые соцветия. Сорт очень нарядный, используется для срезки и озеленения. Для выращивания флоксов пригодны среднесуглинистые, плодородные, рыхлые и влажные почвы.

О D 47,5 см * 7-8

Хаконехлоа
большая
(японская трава)
«Aureola»
91734
1 шт. 44 грн.

Изящный злак с длинными поникающими золотистыми листьями с зелеными полосками. Нуждается в хорошо дренированной, питательной и влажной почве.

Хелоне Лайона
91735 1 шт. 21 грн.

Розовые цветки напоминают голову черепахи с открытой пастью и собраны в некрупные соцветия. Нуждается в достаточно влажной, питательной, почве, хорошо растет даже на тяжелой глинистой.

О D 40 см * 7

Юкка нитчатая
«Bright Edge»
90274 1 шт. 78 грн.

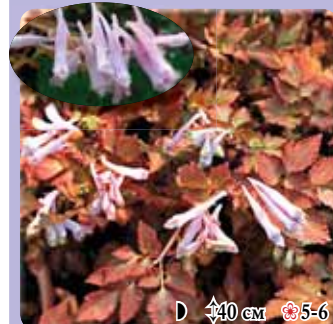
Необычайно красивая юкка, у которой темно-зеленые листья имеют широкую яркую желтую кайму по краям. Белье крупные колокольчатые цветы не менее эффектные.

О D 90 см * 6-7

Хохлатка
«Chocolate Star»
90858 1 шт. 83 грн.

Корневичная хохлатка с необычайно красивыми коричнево-шоколадного оттенка листьями и кремово-белыми или лавандовыми цветками. Очень интересная новинка!

D 40 см * 5-6

Лилейники

Гибридные лилейники (Hemerocallis) – необычайно яркие, нарядные многолетники. Подбрав для своего цветника сорта с разными сроками цветения, вы сможете любоваться их прекрасными, похожими на лилии, цветами с мая по август. К тому же лилейники очень пластичные растения, они будут хорошо расти и цвести не только на солнце, но и в полутени.

Лучшими условиями для выращивания лилейника можно считать такие, когда верхний слой почвы на уровне развития розетки листьев будет сухим, а на глубине 20-30 см, где располагаются всасывающие корни – влажным. Это достигается с помощью мульчирования поверхности почвы. Для выращивания лилейников вполне подойдут обычные садовые почвы. Бедные дерново-подзолистые необходимо обогатить компостом или торфом с минеральными удобрениями. Песчаные почвы, не удерживающие влагу, не смогут обеспечить растения достаточным количеством воды и питания – лилейники выживут, но будут слабые, угнетенные, и в этом случае их необходимо регулярно поливать и подкармливать.

↑75 см ☀ 6-7 ⚡ 12

Ageless Beauty

90613 1 шт. 72 грн.

↑60 см ☀ 5-6 ⚡ 13

Always Afternoon

90614 1 шт. 36 грн.

↑75 см ☀ 6-7 ⚡ 13

Big City Eye

90415 1 шт. 78 грн.

↑65 см ☀ 6-7 ⚡ 15

Blueberry Cream

90416 1 шт. 63 грн.

↑70 см ☀ 5-6 ⚡ 10

Cherry Valentine

90435 1 шт. 78 грн.

↑80 см ☀ 5-6 ⚡ 15

Brocaded Gown

90422 1 шт. 51 грн.

↑60 см ☀ 5-7 ⚡ 11

Congo Coral

90619 1 шт. 72 грн.

↑60 см ☀ 7-9 ⚡ 18

Chicago Apache

90616 1 шт. 36 грн.

↑75 см ☀ 6-7 ⚡ 12

Custard Candy

90440 1 шт. 44 грн.

↑55 см ☀ 6-7 ⚡ 15

Destined to See

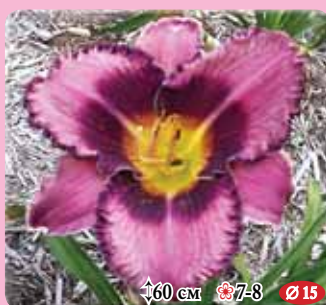
90423 1 шт. 53 грн.

↑75 см ☀ 6-7 ⚡ 15

Eye on America

90628 1 шт. 72 грн.

↑60 см ☀ 7-8 ⚡ 15

Forgotten Dreams

90456 1 шт. 53 грн.

↑75 см ☀ 6-7 ⚡ 13

Double Red Royal

90627 1 шт. 78 грн.

↑60 см ☀ 5-7 ⚡ 13

Her Majesty's Wizard

90460 1 шт. 63 грн.

↑60 см ☀ 6-7 ⚡ 10

Forty Second Street

90455 1 шт. 78 грн.

↑60 см ☀ 6-7 ⚡ 13

French Lingerie

90452 1 шт. 78 грн.

↑75 см ☀ 6-7 ⚡ 14

Jerry Pate Williams

90631 1 шт. 78 грн.

↑75 см ☀ 6-7 ⚡ 15

Flamboyant Edges

90629 1 шт. 78 грн.

Longfield's Twins
90474 1 шт. 63 грн.

Mauna Loa
90485 1 шт. 24 грн.

Midnight Dynamite
90480 1 шт. 63 грн.

Moonlight Masquerade
90483 1 шт. 36 грн.

Moses Fire
90637 1 шт. 72 грн.

Mildred Mitchell
90634 1 шт. 41 грн.

Oriental Ruby
90470 1 шт. 28 грн.

Rocket City
90491 1 шт. 32 грн.

Pagan Ritual
90638 1 шт. 63 грн.

Roswitha
90639 1 шт. 78 грн.

Sabine Bauer
90504 1 шт. 63 грн.

Siloam Double Classic
90512 1 шт. 63 грн.

Solid Geometry
90650 1 шт. 72 грн.

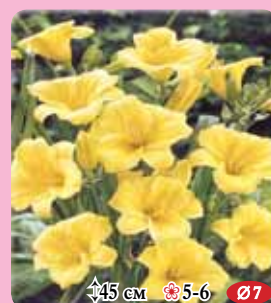
Spacecoast Scrambled
90502 1 шт. 63 грн.

Startle
90508 1 шт. 63 грн.

Spacecoast Starburst
90506 1 шт. 63 грн.

Stella de Oro
90509 1 шт. 10 грн.

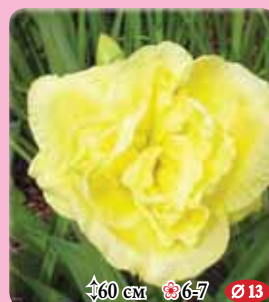
Strawberry Candy
90510 1 шт. 28 грн.

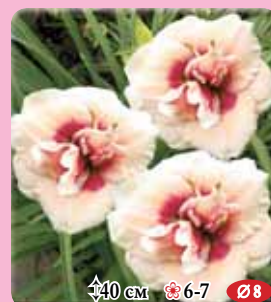
Strawberry Fields Forever
90428 1 шт. 41 грн.

Thundering Ovation
90505 1 шт. 78 грн.

Yellow Submarine
90519 1 шт. 63 грн.

You Angel You
90516 1 шт. 78 грн.

В поисках растений для райского сада

Синокаликонт китайський

Еще одно необычайно редкое растение, на которое я хотела бы обратить внимание – **павловния войлочная** (*Paulownia tomentosa*), или **адамово дерево**. В конце апреля – мае, когда еще не распустилась листва, словно свечи, над растением “зажигается” множество сиреневых пирамидальных соцветий высотой 20-30 см. Отдельный цветок напоминает наперсток, внутри он желто-полосатый, цветы удивительно приятно пахнут.

Свое название деревце получило в честь Анны Павловны – дочери русского царя Павла I и супруги нидерландского короля Вильгельма II. Растение описал и привез его семена в Европу голландский ученый Зибольд в 1830 году. Когда саженцы подросли, и дерево зацвело, оно поразило своей красотой королеву Нидерландов – в честь ее растение и назвали.

Павловния войлочная в наших климатических условиях достигает в высоту 7 метров, а у себя на родине, в Китае, можно встретить деревья до 25 м высотой. Листья у павловнии также необыкновенные: яйцевидной формы, длиной 15-30 см, а на отдельных побегах – до полуметра, на верхушке они заострены, снизу – бархатисто-серые. Плоды павловнии яйцевидной формы размером с грецкий орех, они сохраняются на дереве до весны. Древесина у этого растения также особенная – она отличается необычайной легкостью, не пропускает влагу, не

Окончание. Начало в “СВ” №8 за 2009 г.

трескается и считается, что плохо горит. Поэтому из нее изготавливают мебель, музыкальные инструменты и обувь. Живет павловния до 100 лет.

В молодости павловния войлочная растет очень быстро, но после первого десятилетия рост притормаживается. В целом это довольно неприхотливое растение – не верьте доктору Хессайону, что павловния капризна! Она будет неплохо себя чувствовать на всех не слишком бедных почвах: от слабо кислых до сильно щелочных, сухих или увлажненных, но обязательно – дренированных. Хорошо переносят даже периоды летней засухи. Участок ей нужен хорошо освещенный и не продуваемый ветрами.

В немецких и голландских каталогах павловнии присваивают зону 7b (т.е. для нее ставят критической температуру -14,9°C), однако добавляют, что старые экземпляры с одревесневшей древесиной выносят морозы до -28°C (это уже зона 5!). Однако практика показывает, что павловния не такая уж и неженка, как считают немецкие дендрологи. Ведь в нашей стране она растет не только в Никитском ботаническом саду (кстати, здесь павловнию выращивают с 1864 года) и Севастополе, но и в Харькове, Киеве, Днепрпетровске, Черновцах, Ужгороде, Каменец-Подольском и других местах. В самые суровые зимы растения могут подмерзать, но обычно нормально переносят зимние холода. Да еще ранние весенние заморозки иногда приводят к гибели бутонов. Но ведь это не беда, поскольку такие неприятности случаются не каждый год. Павловния действительно прекрасна и достойна украшать сады украинских цветоводов!

Еще одно необыкновенно привлекательное дерево – **синокаликонт китайский** (*Sinocalycanthus chinensis*), или **синокаликонт китайский**. Редкое настолько, что найти его трудно даже в голландских и немецких питомниках. Впрочем, это и неудивительно, ведь в Европу синокаликонт впервые попал лишь в 60-х годах XX века, а его родиной является Китай. Европейские каталоги приписывают синокаликонту пятую зону (т.е., вероятно, оно может выдерживать кратковременные морозы до -28,8°C), что дает надежду на успешное его выращивание

практически по всей территории нашей страны. Возможно, дорогие читатели, у кого-то из вас уже растет синокаликонт китайский – напишите хоть пару строчек о том, как себя чувствует себя это растение в вашем саду.

Так что же собой представляет этот таинственный незнакомец? Синокаликонт китайский – раскидистый листопадный кустарник до 2-3 м высотой. Его большие (до 20 см длиной и 10 см шириной) овальные блестящие листья располагаются супротивно на побегах. Осенью листва приобретает желтую окраску. Цветки очень красивые – чашеобразной формы, около 7 см в диаметре; наружные лепестки белые с легким розовым оттенком, внутренние (они гораздо меньше наружных) – светло-желтые с темно-красными штрихами. Цветы поодиночно расположены на концах побегов и красиво с них свисают. Цветет синокаликонт в июне-июле.

Синокаликонт лучше всего себя чувствует в полутени, хотя будет расти и на солнце. Он нуждается в питательных влажных почвах.

Еще одно удивительное и очень редкое растение – **стиракс японский** (*Styrax japonica*). В нашей стране (в Киеве и в Черновицкой области) более 30 лет успешно растет его близкий родственник – стиракс обессия, который также является уроженцем Японии. А вот сведений о выращивании стиракса японского на территории нашей страны я не нашла, хотя западноевропейские дендрологи его считают самым морозостойким из всех представителей рода стиракс. Но для страховки молодые растения на зиму все же лучше прикрывать (хотя бы основание деревца).

Стиракс японский – удивительной красоты долгоживущее листопадное деревце или кустарник высотой 6-9 метров и до 5 метров диаметром с широкой округлой кроной, его нижние ветви расположены низко над землей. У этого растения листья яйцевидной формы с зубчатыми краями до 10 см длиной, которые осенью становятся желто-красными. В мае стиракс покрывается массой изящных бутонов, собранных в кисти, которые расположены по всей дли-

Стиракс японський

не побега. Бутоны раскрываются и превращаются в очаровательные поникающие цветы, напоминающие пятилепестковые подснежники. Позднее лепестки раскрываются шире и становятся похожими на колокольчики с многочисленными тычинками. Окраска цветов белая, но у более редкого сорта “Pink Chimes” цветки нежно-розовые (кстати, именно он представлен в нашем каталоге декоративных деревьев и кустарников в прошлом номере газеты). Еще одно немаловажное достоинство этого растения – удивительно приятный аромат цветов – мягкий и ненавязчивый. Цветет стиракс около 12 дней. С каждым годом цветение становится обильнее. Осенью на месте цветов появляются плоды-костянки сливовидной формы серовато-белого цвета, что также придает этому растению необыкновенный шарм. Кстати, свежесобранные семена можно посеять под зиму (в октябре), взойдут они следующей весной. Растет деревце довольно медленно.

Стираксу идеально подойдет участок, который находится в легкой полутени, хотя он будет хорошо расти и на солнце. Главное, чтобы место было защищено от холодных ветров. Почва ему нужна влажная, хорошо дренированная, не содержащая извести, лучше, если это будут суглинки. Стиракс японский плохо переносит жару и засуху – в такое время его следует поливать, и лучше всего себя чувствует, если лето выдалось холодным и влажным.

Стиракс японский высаживают как солитер, чтобы его прекрасными цветами можно было любоваться на фоне неба, или небольшими группами из нескольких растений.

Фотергиλλα Гардена, или **фотержилла** (*Fothergilla gardenii*) – растение для тех,

Стиракс японський
“Pink Chimes”

у кого небольшой садик. Это чудный маленький кустик высотой до 1 метра. Весной (в апреле-мае), до распускания листьев, он покрывается округлыми кремово-белыми пушистыми соцветиями до 3,5 см длиной. Благодаря необычному строению цветов с выделяющимися желтыми тычинками растение выглядит просто очаровательно. К тому же цветы еще и пахнут медом. У фотергиллы интересны и листья: по форме и размеру они очень разные, яйцевидные или широко-эллиптические, с нечастыми зубцами, длиной от двух до шести сантиметров. Сверху листовая пластинка темно-зеленая, опушенная, снизу зелено-голубая. Осенью именно листва становится главным украшением фотергиллы – кустик полыхает всеми цветами и оттенками, от желтого до багряного. Растет фотергилла медленно, сначала ветви растут прямо, но со временем крона приобретает широко-раскидистую форму.

Родиной фотергиллы Гардена является Северная Америка – она произрастает в лесах от Виржинии до Джорджии. В

Плоды стиракса японского

саду ей лучше найти солнечное место, хотя сможет расти и в полутени. Она будет расти на любой плодородной садовой почве, как супесчаной, так и суглинистой, лучше кислой (известковых почв фотергилла не выносит) и достаточно влажной. Желателен дренаж.

Зимует фотергилла без укрытия. Размножают растение осенью укоренением молодых побегов, которые пригибают к земле.

Возможно, для создания своего самого прекрасного сада вы подберете и другие растения. Однако, думаю, вы со мной согласитесь, что красивоцветущие деревья и кустарники – наиболее важная составляющая такого сада, простирается ли этот сад на несколько гектаров или ограничен несколькими квадратными метрами земли.

Ирина Соколова

Осенняя листва фотергиллы Гардена

Фотергилла Гардена в цвету

Павловния войлочная

Напевно, немає в містечку чи селі домівки, біля якої не росли б жоржини. Можна сказати, що це квітка наших бабусь. Своєю величністю, розмаїттям барв і форм, жоржина полюбляє всіх, хто хоч раз бачив її в цвітінні.

На батьківщині, в Мексиці, ацтеки багато років вирощували ці квіти заради коренебульб, які вживали в їжу. В Європу жоржину привезли іспанці, також в якості екзоту.

У всьому світі жоржини називають даліями. «Далія» – так назвав цю квітку професор Антоніо Каналлес, на честь найкращого учня Карла Ліннея шведського ботаніка Андерса Дала. Через деякий час після того виявилось, що в Африці росте кущ з такою ж назвою. Тоді рослину було перейменовано на честь ботаніка Петербурзь-

кої академії Йогана Готліба Георгі. З того часу в нашій країні цю квітку називають жоржина (російською мовою георгин), а в усьому світі – далія.

Є багато поетичних легенд щодо походження назви цієї квітки. Одна з легенд розповідає, що колись дуже давно жоржини росли тільки в садах царів та вельмож.

Під страхом смертної кари простому люду заборонялося садити жоржини біля своїх домівок. Та одного разу з одного закоханого садівника на ім'я Георгій ослухався царського наказу. Він подарував жоржину своїй нареченій, яка посадила квітку у своєму садку. Через деякий час цар дізнався про це, що квіткою за-

володів простий людина. Розлючений володар наказав стратити юнака. Та жертва не була марною, люди полюбив жоржину й залюбки стали прикрашати нею свої сади. В пам'ять про садівника її дотепер називають ім'ям Георгія.

Царська квітка

Сумна легенда. Та, попри все, ця заморська красуня прижилася у наших садах. Періодом цвітіння жоржина може позмагатися з багатьма садовими квітами. Тільки жоржини та чорнобривці дарують нам свої яскраві барви з червня до осінніх приморозків.

Це квітка достатку, успіху, процвітання й благополуччя. Розкішні букети з жоржин дарують на знак поваги, вдячності та дружби. Виростити жоржину під силу кожному початківцю. Треба тільки закохатися в цю красу.

Моя колекція налічує понад п'ятдесят різних сортів та видів цих прекрасних квітів. Найбільш улюблені – це строкаті жоржини сорту *Duet* та *Mystery Day*, а також кактусові *Purple Gem*, *Hayley Jane*, які довго не втрачають декоративності й ідеально підходять для зрізу.

Мені вдалося поповнити свою колекцію і новими сортами. Дуже сподобалися декоративні жоржини з велетенськими, понад 20 см в діаметрі, квітами. Щоб не заплутатися в сортах і кольорі квітів, я заготовляю для своїх улюбленців бірки, які нарізаю з жерстяних бляшанок з-під соку та пива. На кожній з них видавлюю назву сорту і колір, а потім прикріплюю до куща або коренебульб (після викопування). Така бірка довговічна і не боїться дощу.

Догляда за жоржинами не складний. При посадці в кожну лунку заливаю настій коров'яку, а потім, коли жоржини підрустять, забиваю кілки для підв'язки. Перед цвітінням і під час цвітіння кожен кущ підживляю та поливаю. Обов'язково зрізую квіти, які відцвіли. Викопую при перших заморозках.

У наш час, завдяки селекціонерам жоржини можна вирощувати не тільки в садку, а і в ящиках на балконах чи лоджіях. Посадіть цю квітку – і вона милуватиме око майже п'ять місяців. Бажаю успіху!

Наталія Лелюх,
м. Батурин, Чернівецька обл.

Акант: новый старый знакомый

Види рода акант (*Acanthus* L.) известны в культуре с середины XVI века, однако, в настоящее время, к сожалению, не получили широкого распространения у цветоводов-любителей.

Род *Acanthus* объединяет 30 видов травянистых многолетников и кустарников из тропической Африки, Азии и европейского Средиземноморья. Относится к многочис-

ленному семейству Акантовых (*Acanthaceae* Juss.), которое насчитывает 346 родов и 4300 видов, сосредоточенных, главным образом, в Южной и Юго-Восточной Азии, в Африке, Бразилии и Центральной Америке. Немногочисленные представители семейства произрастают в Средиземноморье, Северной Америке и внутритропической Австралии. Большею частью это много-

летние травы, полукустарники и кустарники, редко деревья, произрастающие в дождевых тропических лесах.

Акант больше известен архитекторам. По легенде греческий архитектор Каллимах использовал стилизованные листья аканта при создании капители Коринфской колонны. Выбор этого растения был связан, вероятно, с греческим мифом о том, что акант вырастает на могиле героя и является символом преодоления жизненных испытаний. В садоводческой литературе до XX века акант известен под названиями «медвежья лапа», «остролист». В средние века использовался как лекарственное растение.

В ботаническом саду Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина продолжительное время с успехом культивируют два вида аканта: *Acanthus longifolius* Poir. (синоним *A. balcanicus*, *A. hungaricus*) – акант длиннолистный, и *Acanthus mollis* L. – акант мягкий.

Акант длиннолистный

Родина – Греция. В культуре с 1869 года. Высота растения до 120 см. Листья глубоко изрезанные, темно-зеленые, глянцево-зеленые, супротивные, длиной 70-80 см, соцветие 40-60 см длиной. Чашечка 4-5-лопастная, глубоко рассечена. Венчик двугубый, до 3 см длины, верхняя лопасть чашечки сильно разросшаяся, красно-пурпурная. Плод

– коробочка, длиной 3 см, шириной 1-1,2 см. Семена – крупные коричневые, блестящие до 1 см длиной.

Акант мягкий

Родина – Южная Европа, Средиземноморье. В культуре с 1548 г. Высота растения 90-110 см. Венчик до 5 см, беловатый, прицветники лиловые или розовые. Прикорневые листья неколючие, 30-60 см длиной.

В условиях Украины можно также культивировать и акант колючий (*Acanthus spinosus* L.). Родина – Далмация, Греция, произрастает на известняках. В культуре с 1613 года. Высота растения 80-100 см. Цветки беловатые, прицветники лилово-розовые. Листья и прицветники колючие.

Культивируют аканты на открытых, хорошо освещенных участках. Растения требуют незначительного укрытия на зиму. Предпочитают богатую, хорошо дренированную почву. В условиях Харькова отрастание начинается в первой декаде апреля, цветение – в третьей декаде июня – первой декаде июля. Продолжительность цветения 20-30 дней. В особо засушливые годы растения требуют полива. Семена начинают созревать в первой декаде августа. Размножают аканты как семенами, так и вегетативно. Семена при семенном посеве требуют скарификации (имеется в виду поверхностное повреждение твердых оболочек семян для

Акант мягкий

ускорения их прорастания). Деление куста проводят в апреле, сразу же высаживая растения в гряды на расстоянии 70-80 см друг от друга или непосредственно в контейнеры. После посадки поливают регулярно в течение 10-14 дней.

Этот красивый неприхотливый многолетник можно использовать как в солитерных посадках, так и в миксбордерах рядом с другими

цветочно-декоративными растениями. Он способен украсить любой участок своими темно-зелеными скульптурными листьями. Отцветшие соцветия также могут быть использованы при составлении сухих букетов.

к.б.н. Татьяна Орлова,
зав. отделом цветочно-декоративных растений ботанического сада Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина.

Акант балканский (венгерский)

Вересневі клопоти

Літня спека вже позаду. Залишаються лише яскраві спогади про цю чудову пору року. Вересень – найгарячіша пора збирання врожаю багатьох культур. Це неабияка подія для кожного господаря. А роботи ще вистачає – і на городі, і в садку, і в квітнику...

Город

У вересні продовжують доглядати за пізньостиглими сортами капусти біло-голової, брюссельської, кольрабі, а також за редисом і зеленими культурами – петрушкою, кропом, салатом і шпинатом.

Теплі вересневі дні якнайкраще сприяють досягненню багатьох овочевих культур. В середині місяця, до настання приморозків, викопують коренеплоди столового буряку і моркви. За два тижні до вказаного терміну культури припиняють поливати, оскільки на коливання вологості ґрунту морква, наприклад, реагує розтріскуванням коренеплодів. Морква й буряк не витримують навіть незначного підморожування, тому зі збиранням баритися не варто. Пошкоджені ж коренеплоди після відтаювання втрачають сік, ослизнюються, в них легко проникають патогенні мікроорганізми. Якщо стоїть тепла й суха погода, зі збиранням цих овочів можна дещо зачекати. Збирати врожай слід обережно, так як пошкоджені і розтріскані коренеплоди погано зберігаються, вони в першу чергу уражаються різними хворобами, втрачається якість продукції. Для попередження в'янення моркви й буряку, відразу після збирання відрізають гичку, а якщо перевезення затримується, притиняють від сонця, закривши соломомою або землею. Зберігають коренеплоди при температурі близько +1,5°C у піску чи поліетиленових мішках.

У вересні копають пізні сорти картоплі, неодмінно видаляючи з поля гнілі, хворі й пошкоджені бульби. Перед закладанням на зберігання бульби просушують на свіжому повітрі близько чотирьох годин, а сховище білять вапном і ретельно провітрюють. До настання морозів бульби картоплі треба поступово охолодити. При різкому охолодженні порушуються біохімічні процеси в

бульбах, і під час варки вони набувають темного забарвлення. Оптимальною температурою зберігання картоплі у сховищі в зимовий період є +2...+4°C.

Наприкінці місяця збирають врожай кореневої петрушки, селери, пастернаку, обрізають гичку. Коренеплоди зберігають так само, як і моркву.

Продовжують збирання помідорів, баклажанів, перцю, середньостиглих сортів блокочанної та червоно-голової капусти. Рослини ретельно (листя, кочериги, стебла і т. д.) виносять на компостну кучу.

На зберігання качани капусти закладають з декількома оборотковими листками і кочерігою в 2-3 см, що знижує ймовірність ураження гнилями. Найкраще розміщують капусту у вентиляційних приміщеннях при температурі 0...+1°C з високою вологістю повітря. Наприклад, у підвалі в піску чи в папері, який періодично замінюють на сухий, або на стелажах, вкритих соломомою.

На початку осені на кущах помідорів залишається чимало зелених плодів. Їх можна збирати в суху пору, розмістити для дозрівання в теплому, гарно провітрованому приміщенні (з температурою +25°C), шаром не більше 30 см. Періодично плоди оглядають і вибирають достиглі. Також відбирають та видаляють плоди, що зіпсувалися.

У вересні досягають гарбузи – такі яскраві, смачні й корисні «вечетні»! Приступати до збирання слід тоді, коли підсохне плодоніжка і гарно заповне шкірка плода. Збирають їх до настання заморозків, відрізаючи разом з плодоніжкою. Після цього гарбузи підсушують на сонці близько тижня. Зберігають їх у прохолодному приміщенні.

Настав час збирати насін-

ня моркви, кропу, буряку, петрушки й цибулі. Зрізані насінники підсушують, обмолочують, очищують від домішок і зберігають у полотняних мішках чи паперових пакетиках (не бажано в поліетиленових) у теплому місці. Крім того збирають насінники помідорів, перцю, огірків, кабачків, гарбузів, динь і кавунів. Після збирання овочі повинні пройти період дозрівання в теплому сухому приміщенні близько двох тижнів. Після бродіння мезги насінників у посудині протягом однієї доби, насіння очищують, просушують і зберігають у сухому місці.

У вересні роз-

цибулинах, що безперечно, є небажаним в зазначений період. Це стосується і цибулі для підзимової посадки *Рейдер*, котрий висаджують у другій половині жовтня.

Після збирання городини складають план розміщення культур у наступному році. Виходячи з нього, восени вносять органічні й мінеральні добрива. В цей час готують грядки для підзимового посіву часнику й цибулі. Грядки перекопують вносять перегній (4-5 кг/м²) і за необхідності, якщо земля бідна, мінеральні добрива.

На кислих ґрунтах вносять вапно, кількість залежить від кислотності і механічного складу ґрунту. Особливо велике значен-

множують піділом кущів цибулю на перо. Висаджені молоді цибулини навесні порадуватимуть вітамінною зеленню. А от добре всім відомо ріпчасту цибулю і сівок після ретельного просушування закладають на тривале зберігання. Цибулю можна зберігати холодним і теплим способами. При недотриманні температурного режиму в цей період цибуля, вирощена із сівка може піти у стрілку. При холодному способі цибулини зберігають при температурі +1...+3°C, а при теплому – при +20°C. Проміжна температура активізує ростові процеси в

ні захід має на ділянках під капустою, картоплею й буряку так як надмірна кислотність сприяє розвитку килі, парші, кореневої. За необхідності гіпсують солонцюваті ґрунти, так як на них погано росте більшість городніх, плодівих і ягідних культур.

Сад

На початку осені все частіше манить садок, де досягають улюблених фруктів. Груші, сливи, пізні й зимові сорти яблук збирають, сортують і кладуть на зберігання. Одночасно збирають і заготовлюють подальшиці. На тривале зберігання яблука закладають у підготовлені сховища, по можливості окремо від картоплі, так як при сумісному зберіганні яблука набувають неприємного смаку і аромату. Частіш за все їх зберігають на стелажах у ящиках. Оптимальна температура зберігання яблук і груш близько нуля.

В цей час збирають врожай ремонтантних сортів суниць, малини. Видаляють патогни, що відплодоносили, на кущах малини і ожини, готують ґрунт для осінньої посадки кущів. На початку вересня можна садити суницю.

Вересень – найкращий час підготовки ділянок для молодих плодових і ягідних насаджень. Вибирають місце посадки, ретельно перекопують ґрунт, вносять перегній, мінеральні добрива, копають посадкові ями. Це бажано ро-

Фото Валентини Сірої

бити заздалегідь, приблизно за місяць до посадки, щоб земля гарно просіла.

Готуємося до закладки молодого саду

Вибираючи місце для посадки актинідії, уникають сусідства великих дерев (наприклад, яблунь), проте можна посадити ліану серед кущів смородини. Актинідії потрібні вологі легкі або середні суглинки й сонячне місце.

Посадкові ями для актинідії готують розміром 60 x 60 см і глибиною до 50 см, на дно укладають дренаж з річкового піску чи щебню товщиною 20 см. Потім ями заповнюють сумішшю ґрунту, перегною і мінеральних добрив. Бажано додати 30-40 г деревного попелу. Схема посадки рослин 2 x 2 м.

Яблуні полюбляють багато світла, хоча й тіньовитривалі. При посадці треба уникати місць з близьким залеганням ґрунтових вод і низин, а також надто лужних і кислих ґрунтів. Посадкові ями копають глибиною до 60 см і діаметром 1 м. В центрі ями забивають кілок, до якого після посадки прив'язуватиметься рослина. ґрунт, вийнятий з посадкової ями, змішують з перегноем і фосфорно-калійними добривами, схема посадки для дерев на підцепах М 9 становить 4 x 1,5-2 м.

Для посадки груші вибирають ґрунти більш легкого механічного складу, ніж для яблуні. Саді уникають заболочених, важких суглинчастих місць, а також залягання ґрунтових вод ближче, ніж 2,5 метри. Посадкові ями готують шириною 1 м, глибиною 70 см. Схема посадки низкорослих дерев 3,5-5 x 1,5-2 м. Для посадки використовують тільки верхній родючий шар ґрунту. В центрі ями забивають кілок, навколо якого роблять насип із землі, змішаної з перегноем і фосфорними добривами (верхню частину насипу засипають землею без добрив).

З усіх плодівих дерев слива найбільш вибаглива до вологоти, тому полив в період вегетації зайвим не стане. Слива найкраще росте на захищених від вітру сонячних ділянках. Посадкові ями копають глибиною 60-70 см і діаметром 70-80 см. Схема посадки 5-7 x 3-5 м.

Персик – тепло- і світлолюбива культура. При виборі місця для посадки персика

треба слідкувати, щоб його не затіняли інші високорослі породи. Він гарно росте на усіх видах ґрунтів, крім заболочених, сильно солонцюватих. Посадкові ями готують глибиною 50-60 см і діаметром 40-50 см. Схема посадки 5-6 x 3-4 м.

Для посадки черешні вибирають ділянку з родючим, легким ґрунтом, із заляганням ґрунтових вод не ближче, ніж 2 метри. Віддають перевагу сонячним, захищеним від вітрів місцям. Черешню саджають в посадкову яму розмірами 70 x 70 x 60 см. Саджанці висаджують на відстані 3-4 м один від одного. Підготовка землесуміші для садіння черешні, сливи й персика аналогічна зернятковим культурам (яблуні й груші).

Квітник

Не всі рослини, які є окрасою наших присадибних ділянок, витримують зимові холоди. На зиму слід викопувати аризему, прекрасну, фрезію гібридану, уотсонію, хазманту, калі, канни, жоржини, паціолуси та деякі інші.

Іксію бажано викопувати наприкінці літа й зберігати у помірно теплому сухому приміщенні. Якщо агпантус вирощують у відкритому ґрунті, наприкінці вересня його пересаджують у горщик і заносять у приміщення (на Південному узбережжі Криму ця рослина зимує у відкритому ґрунті). В цей же час викопують гедихіуми і зберігають при 6...12°C в піску чи торфі.

На початку жовтня викопують бульбоцибулини ацидантери, їх підсушують і зберігають у сухому місці при 16...18°C. Не забудьте приділити увагу тигриді і жовтецю – їх зберігають у прохолодному приміщенні в піску.

Після перших приморозків викопують жоржини (у вересні квіти не підживляють і не поливають), а також канни. Кореневища канн підсушують і зберігають при температурі 5...12°C в піску чи торфі.

Деякі рослини взимку мають період спокою, як, наприклад, бегонії бульбасті, сауроматум та інші. Після поживної ланки у бегонії бульбасті виймають з горщиків, складають у ящики з піском або торфом і зберігають до лютого-березня при температурі 10...14°C. Сауроматум також викопують із горщиків і зберігають при аналогічній температурі в темному місці.

Катерина Серікова,
агроном

Фотоконкурс

«Ваша фото виставлятиметься серед 40 найкращих. Мій вибір! Осінь зі своїм зруном! Ріпчасті бульби, дозрілі овочі, гарні фрукти – це тільки початок «жовтого сезону»!»
Надія Олександрівна Данилюк, с. Златий, Великопольська обл.

«Така гарна – яскрава та смачна – морква виростає в нас з настанням холодної осені. Було достало і собі, й на продаж.»
Людмила Іванівна Прохорук, с. Красне, Львівська обл.

Самое время заняться пионами

Пионы растут почти в каждом саду. Доставшиеся по наследству от бабушки, подаренные соседями, купленные на базаре или выписанные через «Сільський вісник», они неизменно радуют хозяев своей нежной и изысканной красотой. Хороши даже безымянные «красные», «белые», «розовые». Что уж говорить о новинках мировой селекции, предлагаемых каталогами «СВ»!

Некоторые сорта из каталога я приобрела в дополнение к своей небольшой коллекции. Самое интересное, что зацвели они уже текущей весной. Кусты выросли крепкие, по 3-4 стебля, так что по парочке цветов я все-таки оставила и была вознаграждена за это дивным зрелищем. Первым расцвел *Red Charm* – огромный, лаково-блестящий, какого-то нереального пунцово-красного цвета. Этот цвет напомнил елочные зеркальные шары из моего далекого детства. Цветы радовали дней десять, не осыпались, сохраняя первозданную свежесть. Чуть позже зацвела кроваво-красная *Carol*. Ее лепестки не отгибались вниз, а все время направлены вверх, что придает ей схожесть с огромной розой. Затем эстафету цветения подхватила трехцветная *Raspberry Sundae* (в переводе с английского – «клубничное воскресенье»). Этот цветок нежнейшего розового цвета с какими-то, действительно, клубничными разводами, украшен ярко-розовым серединкой и желтым, пушистым кольцом, разделяющим цветок на две части. Я ходила любоваться на него по нескольку раз в день, пока мое внимание не отвлекли белые, с японским типом цветка *Honey gold, Cheddar Gold u Gold Standart* – огромные, как блюдца и легкие, словно бабочки. Не доверяя своим чувствам, я показывала их своим знакомым. Люди были разные, а их реакция сходной: все восхищались цветами и говорили, что они похожи... на ангелов. Свой триумф белые «японцы» разделили с коралловыми. Сначала раскрылась не самая крупная, но самая яркая *Ellen Cowley*. Ее полумахровый цветок никогда не раскрывается до конца, только изменяется оттенок – с алого на ярко-коралловый. Успела я полюбоваться и «хамелеоном» *Coral Sunset*. Крупный, полузакрытый, он прилежно менял окраску лепестков каждый день: от насыщенно кораллового до оранжево-бежевого. Но больше всех мне понравился *Pink Hawaiian Coral*, благодаря огромным ярко-коралловым цветам, с нежными, сильно гофрированными лепестками.

Это феерическое шоу продолжалось около месяца, и я была готова признать, что мне уже достаточно восторгов, когда буквально «под занавес», когда расцвела *Santa Fe* – круглые, выпуклые ярко-малиновые, широко открытые лепестки, а в центре пушистый шарик белых стаминодий. Вот уж, действительно, «святая фея»! И уже в одиночестве долго-долго стояли ее цветы, вызывая восторженное недоумение зрителей.

Говорят, что недостатком пионов является недолгий срок цветения. Мне же впечатлений хватило на целый год. Не может же праздник длиться бесконечно, на то он и праздник. По силе впечатлений ничто не может сравниться с цветущими пионами. Представляющие им тольпаны кажутся чопорными и скучными, а сменяющие их или вообще смотрятся скромными

Золушками, только ожидающими своего главного бала. Но вот пришел сентябрь. Давно отцвели пионы. Их листья потемнели, погребели и начинают приобретать бронзовый оттенок. Настала пора одарить вниманием эти скромные и как кажется, нетребовательные растения.

Среди цветоводов бытует немало легенд. Например, что лилейники и ирисы не требуют ухода. Еще как требуют! А вот о долготелетии кустов пионов известно каждому начинающему. Отсюда и отношение соответственно: воткнул растение в землю – и расти себе сто лет. Действительно, в некоторых садах мира существуют кусты пиона, растущие на одном месте многие десятки лет. Однако не следует забывать, что в течение всей своей жизни они были обеспечены надлежащим уходом. Без ухода они цветут плохо и долго не живут. Самая часто встречаемая ошибка – это отсутствие ухода после цветения. Кусты пиона нуждаются в течение всего лета в регулярных поливах, рыхлении и подкормках. Именно в такой последовательности: самое главное – это полив и рыхление, а подкормки можно свести к осеннему внесению под каждый куст по ведру перегноя. Зимой это значит и тит куст от мороза, а летом послужит полноценной подкормкой.

С возрастом основанное пиона начинает выпирать из земли и почки замещения могут оказаться слишком близко к поверхности. Зимой их может уничтожить мороз, а летом засуха. При влажной погоде такие растения начинают страдать от гнилей. Нужно постоянно держать под контролем глубину залегания корневой шейки и окучивать кусты, если корневища оказались слишком близко к поверхности. Молодые, недавно посаженные кусты при оседании почвы могут сильно заглубляться, что тоже нежелательно, так как ведет к плохому цветению и даже гибели растения. В этом случае все не обязательно его пересаживать. Достаточно возле куста сделать лунку нужной глубины, учитывая, что через год-два корневая шейка сама поднимется ближе к уровню почвы. Очень важным является также ежегодное подвязывание кустов. Без него стебли полегают, обнажая основание куста. В этом случае растение становится особенно уязвимо – оно перегревается, и в результате пересыхания или переувлажнения, стебли могут отмирать. Для подвязки достаточно забить три колышка по окружности куста на расстоянии полуметра от центра, а верхушки кольев соеди-

нить шпагатом или проволокой. Если пион своей листвой не может притенить прикорневой участок почвы (как правило, это молодые растения), основание куста стоит замульчировать.

Очень важным этапом является посадка пионов.

Место посадки

Для посадки пионов выбирают солнечное место или легкую полутень. Следует учитывать, что пион не любит соседей. Его нельзя сажать вблизи крупных деревьев или стен строений, нельзя обсаживать некоторыми летниками, например, астрами. Под кустом должен оставаться круг чистой от сорняков земли не меньше метра в диаметре. Кроме того, место посадки не должно подвергаться даже кратковременному затоплению талыми весенними или летними ливневыми водами, так как это ведет к гибели растений. Эту особенность следует учитывать при поливах – поливать нужно обильно, но редко. При чрезмерно обильном поливе пиону грозит загнивание корней.

Почва

Как и для всех растений с запасными подземными органами, почва для пионов должна быть питательной и воздухопроницаемой. При посадке пионов на черноземах или тяжелых суглинистых почвах, размер посадочных ям должен составлять не меньше, чем 70х70х70 см.

Посадочный материал

Посадочный материал не должен быть крупным. Стандартная деленка по нашим старым меркам представляет собой отрезок корневища длиной 20 см, имеющий 3-5 почек замещения. Однако заграничные фирмы-поставщики высылают деленки 5-8 см длиной с 1-3 почками. И, как показала практика, такие деленки лучше приживаются. Очень нежелательно сажать крупные неразделенные части куста. Правда, они могут зацвести уже в год посадки, но крепкого растения из них не получится, так как старые корневища после пересадки начинают отмирать. Большая масса старых гниющих корней тормозит образование новых – растение вырастает слабым и плохо цветет.

Если на участке есть старые кусты, их нужно выкопать, отмыть от земли и тщательно поделить, отрезая острым ножом участки, имеющие почки замещения и кусочки корневища длиной около 10 см. Мелкие деленки лучше всего сначала подрастить на грядке, высаживая их по уплотненной схеме (15-20 см в ряду и 50-60 см междурядья) и очень старательно ухаживая. Хорошо развивающиеся растения можно высадить на постоянное место уже через год, остальные – по мере подрастания. Такие саженцы очень хорошо приживаются и легко переносят длительные пересадки.

Время пересадки

Для пионов предпочтительна осенняя посадка. Растения можно пересаживать и делить, начиная с сентября по октябрь и даже ноябрь. Однако нежелательно как слишком раннее, так и слишком позднее деление. При ранней пересадке могут быть недостаточно развитыми почки замещения, а при поздней можно потерять молодые нежные корешки, начинающие развиваться в сентябре-октябре, когда снижается температура почвы.

Сроки весенней пересадки пионов сильно ограничены и по возможности ее следует избегать.

При крайней необходимости весной пионы пересаживают, как только оттаивает почва, до того, как тронутся в рост почки замещения.

Пионы, пересаженные весной, требуют особо тщательного ухода. Их нужно хорошо поливать, а в очень жаркую погоду неплохо поставить притенение.

Если мы ожидаем радостного события – получения пионки с пионами через каталог «СВ», то к нему нужно подготовиться заранее. Выбрать место, старательно вскопать и удобрить почву, обильно полить ее, чтобы земля осела. Исходя из своего опыта, могу посоветовать высаживать полученные деленки сначала на разводочную грядку. Здесь им будет комфортнее набираться сил и расти на начальном этапе. Полученные корневища следует залить водой с марганцовкой на 3-4 часа, для того, чтобы они продезинфицировались и как следует напитались влагой. Они расправятся, станут упругими и будет видно, что некоторые из них можно дополнительно поделить на самостоятельные единицы – кусочки корневища с 1-2 почками. Если будущей весной появятся бутончики, можно попробовать оставить хотя бы один, чтобы увидеть, что именно мы приобрели. Раскроется цветок или нет – зависит от погодных условий и нашего ухода. Следующего цветения стоит ожидать только через год-два,

когда растение настолько окрепнет, что сможет заложить цветочные почки. Нужно понимать, что появлению бутонов сразу после посадки мы обязаны хорошим цветочным почкам, образованным маточным кустом, который был поделен, а вот свои цветы нам еще предстоит вырастить.

Нина Ивановна Босая,
с. Сосновка, Полтавская обл.

Осень. Время готовиться к весне

грунт, они нормально укореняются и прекрасно зимуют.

Все луковичы и клубне-луковичы растений, цветущих ранней весной и в начале лета рекомендуется высаживать в грунт осенью, с сентября – до середины октября. Нарциссы, кандыки и мелколуковичные культуры (крокусы весеннего цветения, иридодиктиумы, хинодоксы, пролески, и др.) сажаем до конца сентября. Крайний срок посадки тюльпанов – конец октября.

Посадочный материал более теплолюбивых культур высаживаем на две-три недели раньше остальных, чтобы они успели сформировать хорошую корневую систему в еще теплой почве: рябчики, кардиокринумы, птицемлечник арабский, садовые гиацинты, из корневищных – эремурус. Желательно – не позже середины сентября.

◆ При поздних сроках посадки луковичные растения нужно обязательно утеплить на зиму. Такие луковичы не успевают хорошо укорениться, и могут подмерзнуть в холодные малоснежные зимы, когда почва промерзает достаточно глубоко. В моей практике случались форс-мажорные обстоятельства, когда приходилось высаживать луковичы даже в конце ноября. В ожидании запаздывающей посылки я утеплила место предстоящей посадки, а потом основательно засыпала высаженные луковичы большой кучей листьев и прикрыла старой пленкой. Ничего, все обошлось. Главное весной вовремя убрать укрытие.

◆ Растения, посадочный материал которых был выращен в более теплых странах (не зависимо от срока посадки и морозостойкости культуры) рекомендуется обязательно утеплить в первую зиму. Делать это следует при наступлении устойчивых холодов и остывании земли (!) до температуры +3...5°C – не раньше.

◆ Луковичы и клубнелуковичы высаживаем на глубину, соответствующую 2-3 кратной высоте конкретной культуры, считая от донца до поверхности почвы. Естественно, что луковичы меньшего размера имеют глубину посадки более мелкую. Но есть из общего правила исключения. Так огромные чешуйчатые луковичы кардиокринума гигантского следует размещать у самой поверхности почвы, едва прикрыв их верхушки землей. Да и рябчик камчатский высаживаем неглубоко – не более 2-10 см, в зависимости от размера посадочного материала. А вот луковичы рябчика императорского следует заглубить до 25 и даже 30 см.

К тому же во-

круг луковичы этого восточного красавца устраиваем песчаную подушку и, словно маленького ребенка, кладем на бочок, так чтобы в углубление от цветоноса не попадала вода. Особенно это актуально на участках с большим количеством осадков выпадающих летом и осенью. Глубокую посадку любят также все виды кандыки. Их похожие на собачий хвост луковичы высаживаем на глубину 15-20 см, подбирая для растения низкие места и влажные рыхлые почвы.

◆ Чем легче по механическому составу почва, тем глубже мы высаживаем растения. На песчаных и супесчаных участках глубина посадки лукович и корневищ всегда будет на 3-5 см глубже, чем на тяжелых суглинках.

◆ Весь посадочный материал высаживаем только в пролитую, увлажненную землю.

◆ Несмотря на то, что луковичы перед отправкой потребителю еще в Голландии были обработаны ядохимикатами, непосредственно перед посадкой в землю их следует повторно продезинфицировать (поскольку срок действия химических препаратов ограничен) любым из имеющихся у вас фунгицидов (см. «СВ» №6 2009 г.) или подержать 1,5-2 часа в насыщенном растворе марганцовокислого калия. Если донце лукович начало обрастать корешками, обработку пестицидами проводить нельзя, поскольку можно обжечь нежные корешки. В этом случае проведете профилактическую обработку растений ранней весной, сразу при появлении ростков из земли.

Конечно, вот так сразу запомнить кому из растений что надо, сложно. Поэтому заведите для себя тетрадку-«шпаргалку», где отмечайте главные требования ваших растений. Очень помогает сориентироваться в агротехнике выращивания незнакомой для вас культуры знания естественного ареала и условия произрастания растения на родине. Ведь любое, интродуцированное в культуру растение, на генетическом уровне сохраняет «память предков» и для успешного выращивания ему надо просто создать условия, наиболее приближенные к природным.

Так растениям, пришедшим в наш сад из полупустынных степей или каменистых предгорий, требуется хорошо дренированные, проницаемые почвы. На тяжелых и влажных почвах под донце лукович гиацинтов, рябчиков императорского и персидского, птицемлечника арабского и белоцветника осеннего, нарциссов, ботанических тюльпанов и декоративных луков следует обязательно в качестве дренажа насыпать слой

песка хотя бы 5-10 см. А при выращивании эремуруса, в посадочную яму следует поместить сначала слой битого кирпича или щебенки, затем насыпать слой речного песка и только потом – питательный грунт. Обратите внимание, у этого растения при посадке корневища, диск с почками должен располагаться выпуклой стороной вверх. Глубина посадки этого растения от макушки диска до поверхности цветника не должна превышать 5-8 см. В противном случае, вы рискуете потерять растение не от морозов, а от обычного замочения. Кстати, перед посадкой замочите его сухое корневище на ночь в **Корневине** или **Эпине**, на худой конец в розовом растворе марганцовки. Те же растения, что пришли к нам из влажных горных лесов Азии, с травянистых лугов и лесных опушек Европы, Сибири, Камчатки и Америки, прекрасно растут на глубоких, плодородных, с достаточным увлажнением рыхлых суглинках и огородных землях: кардиокринум гигантский, безвременник осенний, бродяга венковая, пролески, пушкиния, рябчики камчатский, шахматный и шахматно-видный, кандыки.

И еще. Организуя пространство своих цветников и альпийских горок, творчески работая в стиле «сам себе дизайнер», учитывайте, что луковичные культуры лучше размещать компактно, высаживая куртинками. Так они лучше смотрятся, и ухаживать за ними легче.

Эффект цветочного ковра можно получить, только высадив одновременно большое количество мелколуковичных. На лужайках и газонах превосходно выглядят подснежники и крокусы, но вам придется учесть, что при посадке здесь, траву нельзя будет косить до отмирания листьев этих растений. А это произойдет не раньше конца мая – начала июня.

Луковичные растения с необычной формой и окраской цветка (зеленоцветковые, попугайные, бахромчатые тюльпаны), оригинальной цветочной коронкой как у нарциссов следует высаживать ближе к зрителю, так сказать выносить их на авансцену. Обратите внимание, нарциссы следует высаживать так, чтобы цветущие растения оказались относительно вас с северной или северо-западной стороны. У этих растений есть особенность поворачивать свои престеленные цветочные головки к солнцу. И может оказаться так, что они отвернутся и весной будут смотреть на ваш забор, а не на вас.

Крупные и высокие растения, такие как кардиокринум, эремурус, декоративные гигантские луки, камассии, птицемлечник арабский и рябчик императорский желательно располагать на определенном расстоянии от зрителя. Особенно хорошо они смотрятся в групповых посадках, в миксбордерах и на фоне газона.

саживать в цветник, придерживаясь сроков, рекомендуемых для вашей зоны.

Традиционно популярны у наших цветоводов тюльпаны, нарциссы, гиацинты, декоративные гигантские луки и рябчик императорский. Из мелколуковичных – крокусы, сциллы, пролески, мускари. Агротехника их выращивания давно известна и посадка в грунт не представляет каких-то особых хитростей. Главное чтобы была рыхлая, плодородная почва, где в зимние оттепели не застаиваются талые воды, а в период цветения растения получали достаточно солнечного света.

Как всегда быстро за многочисленными делами и хлопотами пролетело лето. Незаметно подкралась осень, приветствуя нас щедрыми утренними росами, яркими цветами хризантемы и первыми желтыми маками в листьях деревьев. Середина сентября. Самое время заняться в саду пересадкой и делением разросшихся кустов декоративных многолетников (лилии, пионы, хосты и др.), подсыпать земли к выпирающим из почвы корневищам астильбы, флокса, примулы и приступить к посадке луковичных и мелколуковичных культур. Предвосхищая традиционно возникающие при посадке и выращивании луковичных культур вопросы, мы решили напомнить вам о наиболее важных моментах в их агротехнике, соблюдении которых гарантирует здоровье растениям и своевременное качественное цветение.

Распаковав посылку, сразу отделяйте посадочный материал культур, заказанный для выгонки, и поместите его на хранение в соответствии с рекомендациями. Луковичы, предназначенные для очень ранней выгонки (католическое Рождество, Новый год) пора уже высаживать в горшочки и ставить в холодильник на укоренение. Остальные луковичы внимательно осматриваем, отсыревшие в дороге подсушиваем в тени и до посадки оставляем в темном (!), хорошо проветриваемом, прохладном, но не холодном, помещении с температурой 15...17°C. Если луковичы от природы не имеют хорошего покрытия сухими чешуйками (подснежник, белоцветник, пролеска, хинодокса, пушкиния, кандыки, рябчик, декоративные луки), то хранить их до посадки лучше в слегка влажном торфе, песке или опилках. Если в процессе переосыпки на донце лукович появились корешки, не ждите оптимальных сроков посадки и высаживайте растения в грунт. Остальной посадочный материал можно вы-

Безвременник осенний

Весенник зимующий

Многие растения, предлагаемые в каталогах «СВ» еще редко встречаются в наших цветниках, а некоторые новинки неизвестны даже опытным цветоводам. Надеемся, что подборка замечательных культур будет интересна вам и позволит взглянуть на них другими глазами.

Безвременники, или колликумы

Это самые загадочные растения нашего сада. Осенью, когда везде преобладают навевающие грусть коричнево-оранжевые и желтые тона, и не хватает чистых свежих оттенков, вдруг, буквально из-под земли появляются нежные цветы безвременника. Слово живое напутствие в зиму и надежда на то, что весна обязательно вернется. Самые ранние виды зацветают еще в августе, но массовое цветение наступает в сентябре и продолжается в октябре. Цветут безвременники долго, по 3-4 недели. Позже всех зацветают махровые формы. А вот листья и семенные коробочки вырастают только следующей весной, но к июлю, как у всех других эфемероидных луковичных растений, желтеют и исчезают. Разросшиеся с годами куртинки цветущего безвременника в осеннем саду производят чарующее впечатление. В каталогах «СВ» эта группа растений обычно представлена сортами и гибридными формами безвременника великопелного и безвременника осеннего.

Безвременник осенний (*Colchicum autumnale*)

Растение умеренно-влажных лугов Средней Европы. Широко распространен в культуре в зоне умеренного климата. На его основе создано несколько садовых форм с темными карминово-красными, пурпурными, белыми, махровыми белыми и махровыми лиловыми цветками. Махровые формы безвременника осеннего зацветают позже всех и цветут до самого снега. Особенно декоративны гибридная форма безвременника осеннего с белоснежными махровыми цветками *C. autumnale f. Alboplenum*, состоящая из 15-30 узких белых лепестков и диаметром соцветия 6 см, зацветающая во второй половине сентября. Для хорошего развития этому виду нужны богатые перегноем, дренированные, но достаточно увлажненные почвы. Безвременник осенний хорошо растет на солнце и в полутени. Его можно высаживать вблизи кустов, высоких травянистых растений.

Безвременник прекрасный (великопелный) (*Colchicum speciosum*)

Родина – Кавказ, Турция, север Ирана. Это более крупное и выносливое растение, чем предыдущий вид, лучше переносит осеннее похолодание и небольшие заморозки. Для безвременника великопелного выделяем хорошо освещенные, солнечные места с глубоко дренированной, проницаемой, почвой. Растение гармонично в рокарии

или на альпийской горке, но прекрасно смотрится и на фоне газона и вдоль дорожки. Сорта и гибриды безвременника прекрасного *The Giant*, *Lilac Wonder*, *Pink Goblet*, *Rosy Dawn*, *Octoberfest*, *Waterlily* образуют в цветнике великолепные куртинки ярких цветков – белых, розовых, сиреневых и ярко лиловых, простых и махровых по форме. Одними из самых роскошных можно назвать поздноцветущий сорт *Waterlily* – с розово-сиреневыми очень нежными полномахровыми соцветиями, насчитывающими до 40 узких лепестков, белоцветковую садовую форму *Album* с высокими соцветиями и большими молочно-белыми бокалами цветов диаметром до 12 см и огромные розовые цветы *The Giant* на длинных до 15 см цветоножках.

Интересны также сорта с пурпурно окрашенными ножками цветков – *Drakes Form* и *Pink Goblet*.

Все безвременники неприхотливы в культуре, достаточно морозостойкие, легко и быстро размножаются и хорошо удаются даже у неопытных цветоводов. Клубнелуковицы растений высаживаем на глубину 10-15 см, расстояние между ними при посадке оставляем довольно большое – 20-25 см, чтобы весной вегетирующей надземной части растения было просторно, ведь она обеспечивает нарастание новых клубнелуковиц. В период отрастания листьев, почва под растением должна хорошо поливаться и не пересыхать. Размножаются безвременники делением разросшихся гнезд через 4-5 лет. Иногда дочерних клубнелуковиц образуется так много, что растения перестают цвести. Делим и пересаживаем клубнелуковицы при пожелтении листьев в период покоя, но до отрастания новых корней, которые появляются уже в августе. При работе с безвременниками следует помнить, что все части растения, и особенно поврежденные луковицы – ядовиты! Работать с растением лучше в перчатках.

Осенью в саду появляются цветы крокуса осеннецветущего и штернбергии, но эти растения даже не родственники колликуму и относятся к другим семействам.

Крокусы (*Crocus*)

Многолетние растения, семейство касатиковые. Виды крокуса, цветущие осенью, высаживаем в августе-начале сентября, цветущие весной – в сентябре. Оптимальная глубина посадки клубнелуковицы 4-6 см, в зависимости от величины посадочного материала и от типа почвы. Каждые 4-5 лет требуется деление и пересадка. Мелкую посадку можно использовать для размножения и быстрого получения большого количества дочерних клубнелуковиц. Заглубленная посадка (до 8-10 см) тормозит вегетативное размножение, но зато способствует образованию более крупных клубнелуковиц.

Расстояние между растениями 5-10 см. Для быстрого создания сплошных цветочных пятен высаживаем гуще, оставляя между клубнелу-

ковицами 2,5-3 см. Крокусы можно выращивать практически на любых почвах, кроме кислых и переувлажненных. Более предпочтительны рыхлые, хорошо дренированные плодородные почвы.

Крокусы осеннего цветения (*Crocus autumn*)

Цветут осенью в сентябре-октябре. Невысокие нежные цветы голубовато-лилово-розовой или белой окраски очень трогательно смотрятся в осеннем саду среди пожухлой травы и листьев. В зависимости от вида крокуса листья развиваются одновременно с цветками (кроку посевной) или появляются весной. Крокусы хорошо растут на освещенных, прогреваемых солнцем местах. В тени цветки полностью не раскрываются. В период вегетативного покоя клубнелуковицам необходимо сухое содержание. Осеннецветущие виды крокуса семян в наших условиях не образуют и размножаются только дочерними луковицами.

В каталоге «СВ» осеннецветущие крокусы представлены следующими зимостойкими видами и садовыми формами: крокус прекрасный (*Crocus speciosus*), крокус зональный (*C. zonatus*), крокус Кочи (*C. kotschyanus*) и крокус хорошенький (*C. pulchellus*). Все виды крокуса (как осеннецветущие, так и весеннецветущие) можно использовать для ранней выгонки цветов.

Штернбергия (*Sternbergia*)

Многолетние луковичные растения семейства амариллисовые. Цветут в сентябре-начале октября крупными ярко-желтыми бокаловидными цветками диаметром 3-5 см. Из одной луковицы может появиться от 3 до 12 цветоносов. Внешне цветок напоминает крокус, но в отличие от последнего сидит на коротком цветоносе и имеет не три, а шесть тычинок. Луковица штернбергии похожа на луковицу нарцисса, отчего в Европе его часто называют зимнецветущим нарциссом.

Штернбергия – растение теплолюбивое, успешно цветет только после теплого сухого лета. Для этого растения следует выбрать защищенное от холодного ветра солнечное место, с питательной, хорошо проницаемой песчано-суглинистой щелочной почвой. В сырых местах обязателен хороший дренаж. Зимой луковице вредит не столько низкая температура, сколько избыточная влага. В северных регионах страны растение следует тщательно укрывать на зиму. Штернбергия не любит пересадку, поэтому растение рассаживаем редко, раз в 6-7 лет. Луковицы высаживаем летом, отделяем детку и сразу же садим на постоянное место. Оптимальные сроки посадки: июль-август. Используя различные виды штернбергии, можно создавать в саду исключительно красивый рисунок с яркими желтыми цветками, высаживая ее небольшими группами на газоне, в цветнике или на горке. Лучшие результаты получаются при площади питания 15 x 20 см. Глубина посадки 10-12 см от донца луковицы.

Анемона (ветреница) нежная (*Anemona blanda*)

Это красивое и нежное растение, с разноцветными ромашковидными цветками украшает наш сад в апреле – начале мая в течение 20-25 дней. Анемону высаживаем в грунт летом или в начале осени, либо ранней весной. Перед посадкой клубневидное корневище следует замочить на 6-10 часов в стимуляторе роста, например, Эпине, либо поместить на ночь в блюдце с водой комнатной температуры, добавив в нее несколько капель марганцовки. Набухшее корневище высаживаем во влажную землю на глубину 5 см. Если вы не смогли определить, где у корневища верх (там находятся ростовые почки), а где низ, – посадите его боком. Следите, чтобы земля не была слишком мокрой, защищайте посадки от дождя, иначе в слишком влажной земле корневища могут загнить. Те, у кого весной найдется свободное место на подоконнике, могут посадить растения в феврале-марте в горшочки, а затем подросшие закаленные растения пересадить в весенний сад.

Анемона нежная – растение зимостойкое, но холодные малоснежные зимы лучше переносит под защитой декоративной травы и ветвей кустарников, а на открытом месте под покровом опилок или листьев. Предпочитает рыхлые плодородные почвы и легкую полутень. Делит и пересаживает растения в начале лета, при пожелтении листьев и наступлении у него периода покоя.

Весенник зимующий (*Eranthis hyemalis winter hellebore*)

Золотистые головки весенника появляются уже феврале-марте, едва землю пригреют первые лучи весеннего солнышка. Цветет растение долго, как и все первоцветы его не испугает заморозками и неожиданно выпавшим снегом. Для посадки весенника подбираем солнечные ранней весной, но полутенистые летом участки, где-нибудь под сенью ветвей кустарников и листопадных деревьев. Это неприхотливое, быстро размножающееся самосевом и делением клубней растение, не требующее какого-то специального ухода. Прекрасно чувствует себя на умеренно сухих, дренированных участках. Не переносит плотных почв! Подготовку к посадке темных лепешек клубневидного корневища весенника проводим аналогично анемоне. Подсохшие при транспортировке и хранении круглые клубеньки растения стимулируем Эпином и высаживаем в грунт в сентябре-октябре, абсолютно не переживая за его зимостойкость. Отличное растение для выгонки в горшках.

Татьяна Санина

Продолжение следует

Анемона нежная

Штернбергия

Безвременник Атотисенс

Безвременник осенний Alboplenum

Цикламен кохский

Безвременник прекрасный Альбит

Крокус осеннецветущий

Горку хочу!

Так что же такое «альпийская горка»?

Итак, в письмах все вопросы – об «альпийской горке». А вы уверены, что предмет ваших мечтаний именно альпийская горка, а не рокарий? Давайте сначала разберемся – что это такое – «альпийская горка» и что такое – «рокарий», и есть ли принципиальная разница между ними? Ведь в обоих случаях мы видим камни и растения? А если есть разница, то в чем она заключается?

«Альпийская горка», или «альпинарий» – это такое место в саду, где среди камней высажены только «альпийские» растения – луговые обитатели альпийского и субальпийского горных поясов. И у этого «жанра» садового искусства почти трехсотлетняя история, а европейским «рокариям» – максимум лет пятьдесят. Я подчеркиваю – европейским, потому что китайская и японская традиция «устанавливать камни в садах и сады из камня» существует уже почти тысячу лет.

Первый альпинарий был устроен в 1772 году в Англии, в Челси, для коллекции горных растений из швейцарских Альп. И достаточно долго альпинарии были принадлежностью только ботанических садов и садов «ботанических фанов» – коллекционеров растений, а у подавляющего большинства владельцев частных садов считались чудачеством и особой популярностью не пользовались.

Но в XIX веке публике были предложены четыре модели декоративного альпинария, которые можно было «вписать» в уже существующие сады: «горка», «склон», «альпийская лужайка» и «сухая стенка». Растения для этих альпинариев подбирались уже не по коллекционному принципу, а так, чтобы максимально растянуть декоративный эффект. Вскоре эти «классические» модели альпинариев быстро становятся необычайно мод-

ными, и на 30-тые годы прошлого века приходится пик их недолгой популярности. Недолгой, потому что после 33-го года европейцам стало не до альпийских гор.

В 60-тых годах прошлого века за «железным занавесом», начинается возрождение садового искусства, но – в «новом» качестве. Теперь это не высокое искусство создавать «дворцовые» сады, а ландшафтный дизайн – искусство «оформлять территории растениями». Послевоенная жизнь стремительно набирала темп, и ландшафтные дизайнеры стали разрабатывать такие композиции, которые позволяют современному человеку расслабиться и отдохнуть. А у композиций из камней и растений есть одно замечательное свойство: созерцание камней, таких основательных и так спокойно лежащих в саду – снимает напряжение и успокаивает душу. И хотя в наше время всеобщий интерес к «классическому» альпинарию так и не вернулся, но композиции из камней и растений – рокарии (от англ. «rock» – скала, камень, булыжник) стали очень популярными.

Как и альпинарий, рокарий можно устроить на склоне или на ровном месте, или – устроить его в виде горки (вот откуда и пошла путаница в названии). Как и у альпинария, у рокария есть несколько «базовых моделей». Принципиальная же разница между рокарием и альпинарием заключается в том, что при подборе растений и камней для рокария дизайнеры руководствуются только своим художественным замыслом, а камни в альпинарии – это, в первую очередь, обязательная среда обитания для высаживаемых растений, а уж во вторую, пятую и десятую – деталь художественной композиции.

Создаем альпинарий

Обычно вопрос звучит так: «Как правильно устроить альпинарий и

что в нем посадить?» Но именно от ответа на вопрос «что посадить в альпинарий?», будет зависеть ответ на вопрос «как правильно его устроить?».

Итак, в альпинариях высаживают «альпийские» растения – не растения, живущие в Альпах, а растения, обитающие в субальпийском и альпийском горным поясах. Давайте вспомним уроки географии – что это такое, эти «пояса»?

Субальпийский пояс – это зона горных лугов, расположенная, сразу за горным лесом – выше по склону горы. Еще выше расположен альпийский пояс, а сразу за ним начинается «снежник» – снежный пояс, в котором уже ничего не растет. Эти «горные пояса» есть в любой горной системе, но впервые они были изучены и описаны именно в Альпах, поэтому их и принято называть «альпийскими».

Высота этих поясов различна на разных широтах. Например, на Кавказе и в Альпах субальпийский пояс находится на высоте 1700-2300 м над уровнем моря, на южных склонах Гималаев – на высоте 3200-4000 м, а в более северных широтах его уровень резко снижается (например, на Курильских островах альпийский пояс опускается до уровня моря). Ясно, что на разных широтах, в различных горах – Карпатах, Альпах, Гималаях, Андах или на Тянь-Шане в «субальпийском» и «альпийском» поясах растут разные растения. Но при этом у них есть общие черты и «привычки», обусловленные сходной средой обитания. Вот и давайте, наконец, с ней познакомимся.

Субальпийские луга похожи на равнины – их травостой достигает 50-60 см высоты, здесь много влаголюбивых многолетников, встречаются отдельные деревья и кустарники. А для альпийского пояса характерно почти полное отсутствие деревьев и кустарников, видовой состав трав на альпийских лугах менее разнообразен, тут растут низкорослые многолетники (10-15 см), в том числе и вечнозеленые. На самой верхней границе альпийского пояса, у нижнего края снежника, там, где накопившийся за зиму снег с наступлением прохладного лета постепенно тает, на почве, постоянно увлажняемой талой водой, растут сочные приземистые, в форме подушек и розеток многолетники. Эти растения

отличаются холодостойкостью, но совершенно не выносят сухости.

И в то же время, многие виды растений, растущие в альпийском поясе – ниже, ближе к субальпийскому поясу, – не только морозо-, но еще и засухоустойчивы! Это связано с сильным разогревом поверхности растений в дневные часы (иногда до +50°C). И при этом ночные температуры даже летом могут опускаться ниже нуля – венчики промерзают, конечно, но не

верховой торф, мелкий щебень (или битый кирпич) в соотношении 1:1:1. Посадочная смесь должна быть нейтральной, достаточно легкой и влагоемкой, иначе растения придется часто поливать, и тогда почва может уплотниться и начать оползать. Именно для увеличения влагоемкости в почвенную смесь добавляют торф. По питательности почва для альпинария должна быть средней или несколько бедноватой. Если же вы создадите настоящий альпинарий, кислотность почвы придется корректировать практически для каждого растения, исходя из его природных предпочтений.

Подбираем камни

Основным структурным и декоративным элементом в альпинарии являются камни. Альпинарий – это по возможности, максимально точная модель «горного уголка», поэтому камни, применяемые при его строительстве должны быть, как в природе, однородными по структуре и цвету. Рекомендуется создавать альпинарий из нескольких больших камней, очень важно, чтобы они были одной породы или чтобы в композиции преобладали камни какой-либо одной породы. Речные камни, с гладкой округлой светлой поверхностью для устройства альпинария не используют, как и каменный лом с острыми краями.

Для обустройства альпинариев используют следующие виды камней: известняк или одну из его разновидностей – известняковый туф (травертин), песчаник, сланец (гнейс) и гранит. У каждой породы есть свои достоинства, и я скажу о них несколько слов, что бы вам легче было выбрать.

Известняк – обладает большой палитрой возможной окраски, легко выветривается и быстро «старее». На нем легко поселяются лишайники и мхи, что ему только добавляет декоративности, но! При этом надо не забывать, что он обладает повышенной щелочностью, и поэтому влияет на pH почвы.

Известняковый туф, или травертин – то камень с характерной пористой структурой. Он гораздо легче обычного известняка и гигроскопичен (хорошо впитывает и удерживает влагу), благодаря чему, в нем можно сделать выемку, заполнить ее почвой и выращивать «альпийские» растения непосредственно на глыбе туфа.

гибнут! Днём цветки оттаивают, и растение продолжает цвести.

Теперь о почве: если на субальпийских лугах слой почвы достаточно глубокий, то в альпийском поясе ту смесь из камней и перепревшего опада, в которую растения пускают свои корни, «почвой» можно назвать с большой натяжкой. И еще очень важная подробность: не все, но большинство альпийских растений предпочитают нейтральные или слабощелочные почвы, и только некоторые – слабоблинные.

Очень важно понять, что камни в альпинарии – это не деталь композиции, а местообитание растений. И чтобы правильно посадить конкретное «альпийское» растение, надо узнать, как оно растет в естественных условиях? А затем – грамотно устроить его «корешки», а «вершкам» создать максимально комфортные условия – по освещению и влажности воздуха.

Устраиваем «корешки»

Я намеренно оставляю пока «за скобками» художественную сторону устройства альпинария. Какой бы вы не избрали вариант – «горку», «склон» или «лужайку» работа по его устройству начнется с выемки на запланированном участке всей почвы и устройства дренажа из керамзита, гравия, битого кирпича слоем 25-30 см. На дренаж насыпают слой песка – не менее 10 см. Эта песчано-гравийная смесь практически не дает усадки, и сверху на нее насыпают усредненную посадочную смесь: дерновая земля,

Во многих письмах в редакцию встречаются вопросы об «альпийских горках». Всё многообразие подобных вопросов можно свести к наиболее часто повторяющимся, а именно:

— Как, собственно, самому сделать «альпийскую горку»?

— Какие растения посадить на ней?

— Какого ухода требует «альпийская горка»?

— Итак, попробую ответить...

Квіти – немов діти. Вони дарують нам невимовну радість і щире насолоду. Проте їм потрібні наша любов, турбота і ласка. Тому й не дивно, що левова частка ваших запитань, любі друзі, стосується цих прекрасних створінь Природи. Сьогодні я хочу розглянути ваші запитання, що стосуються садових квітів.

Ольга Садикова надіслала нам листа електронною поштою: «Уважаемая фирма «Сортисево»! Спасибо за газету, выпущенную вами на второе полугодие. За то небольшое время, что я являюсь вашим клиентом, появились некоторые вопросы. Могу ли я получить ответы на них по e-mail-почте или, возможно, на страницах «Слеського вісника»?

1. Весной мною были получены Фревоидные тюльпаны, предполагая в августе-сентябре посадить их на постоянное место, но, как я поняла, они могут быть как высокорослыми, так и карликами. Помогите, пожалуйста, определиться с заказанными мною сортами: Et qiao, Lu he bong, Da bu bong.

2. Этой зимой добрая половина моих тюльпанов, выпитых когда-то у Вас, была съедена кем-то, как мне подсказали, скорее всего, мышами. Можно ли как-то защитить луковицы от грызунов? Это очень важно для меня, так как я предполагаю все-таки восстановить ту красоту – тюльпаны, которыми я любовалась в прошлом году, сделав очередной заказ».

Шановна пані Ольго, перед тим, як дати відповідь на ваш лист, хочу повідомити вам та іншим новим передплатникам, що на запитання наших читачів ми відповідаємо виключно на сторінках «Слеського вісника».

Тепер щодо півоній. Усі замовлені вами сорти, шановна дописувачко, тобто Et qiao, Lu he bong, Da bu bong, виростають заввишки від 1,2 до 2 метрів і мають в ширину близько 1,2 метрів.

На жаль, цибулини тюльпанів є улюбленою стравою для мишей та інших гризунів. Мишоподібні гризуни не лише обгризають цибулини на місці, а й можуть їх відносити на певну відстань від місця зростання в свої нори. Пошкоджені цибулини нерідко згнивають, а ті, що вижили, весною погано відростають. Випадавши погрізені цибулини, слід ножем вищистити з них гнилі місця до живої тканини, присипати рани товченим деревним вугіллем (можна взяти також активоване вугілля, що продається в аптеках) та підсушити. Мишоподібні гризуни також сприяють розповсюдженню вірусів та грибних захворювань цибулинних квітів.

Проти мишей восени розкладають пастки з отрутою, використовують механічні «вертушки» чи ультразвукові відлякувачі. Для принади можна взяти коренеплоди чи бульби картоплі, вирізавши в них заглиблення й насапивши туди травлене зерно (продається вже готовим до використання), насіння соняшнику чи кабачків (гарбузів). Отруту можна насипати і просто на землю, а зверху вкрити пучком соломки чи просто сухої трави. Після посадки цибулин землю злегка утрамбовуйте, аби гризунам важче було рити свої ходи.

Якщо гризунів багато, цибулини висаджують в спеціальні пластикові кошики (вони продаються в спеціалізованих магазинах, що торгують продукцією для саду та городу). Такі кошики

не лише захищають цибулини від пошкоджень гризунами, а й запобігають механічному пошкодженню цибулин, якщо зазімалися з їх викопкою і листя не збереглося. Крім того, після цвітіння рослин, щоно починає жовкнути листя, кошики з цибулинами легко виняти з ґрунту та перенести в інше місце, де цибулини дозріють і не будуть своїм відмираючим листям псувати зовнішній вигляд квітника. А ще хочу застерегти: не вкривайте на зиму посадки квітів соломкою чи стеблами кукурудзи – миші там охоче в'ють свої гнізда.

Наступного листа ми отримали з міста Черкаси від П.В. Певчук: «Из опыта своих знакомых, которые заказывают по вашей газете посадочный материал знаю, что приживаются не все саженцы. Я заказываю впервые, и хотелось бы, чтобы растения прижились. Расскажите коротко, что делать с маками, ирисами и пионами, после получения: высаживать сразу в грунт или в горшочки, замачивать в укоренителе, поливать или нет, прятать ли от солнца, укрывать на зиму, удалять цветы в первый год или нет? А еще хотелось бы знать, на какой год после посадки они зацветают и какими удобрениями их удобряют, чтобы они быстрее выросли?»

Шановна дописувачко, скажу вам відверто, виходячи зі свого досвіду, що такі випадки трапляються. Цього року у мене не прижилися борець (аконіт) виткий, хоч на вигляд він був цілком життєздатним. Адже рослина – це живий організм, який може давати певні збої. Інші багаторічники з мого весняного замовлення прижилися всі, але, гадаю, втрат було б більше, якби я не докладала певних зусиль. Адже років шість тому, отримавши своє замовлення багаторічників квітів вперше, я просто висадила всі рослини до відкритого ґрунту, і частину з них втратила. На-

ступного року вже була уважнішою (адже рослини дороги не тільки по вартості, а й тому, що я про такі давно мріяла), і відтоді чиню інакше.

Отримавши посадковий матеріал багаторічників квітів, я виймаю рослини із з торфу та на ніч замочую їх у розчині Циркону або іншого стимулятора росту чи просто у воді кімнатної температури. Якщо бачу, що у рослини є підгнивші корені, обережно обрізаю їх до живої тканини, а рослину кладу в темно-рожевий розчин «марганцю», але не на ніч, а на годину. Потім рослини висаджую. Лілії, аконіти, сибірські, луїзські а також мечеподібні ірис (якщо поділки здорові), традиційно тощо висаджую відразу на постійне місце, але більшість рослин (особливо, якщо рослина рідкісна або слабка) висаджую у горшочки, які ставлю в теплицю чи парник (намагаюся їх розпушувати так, аби на рослині не попадали прямі сонячні промені). З горщиків багаторічники пересаджую до відкритого ґрунту по мірі їх розвитку – більшість в кінці травня, інші протягом літа в похмурі дні (з грудкою землі, обережно виймаючи з горщика), деякі залишаю до осені. Інша справа, коли ми отримуємо посадковий матеріал в горщиках – в цьому випадку я ставлю їх у воду на кілька годин (вода повинна покривати

горщик) – поки з горщика перестануть виходити бульбочки і відразу висаджую на постійне місце. Напевне було б добре, якби весь посадковий матеріал читачі «Слеського вісника» отримували в горщиках, однак закупівельна ціна таких рослин значно вища, часто навіть вдвічі.

З посадковим матеріалом півоній, зазвичай, проблем не виникає. Їх корені перед посадою я протрую в розчині фунгіциду (Фундазол, Максим) або темно-рожевою розчин перманганату калію і висаджую на постійне місце. Пул'янки у півоній наступного року видаляю. Таким же чином веду себе і з кореневищами бородатих півоніків (ірисів). Якщо потрапив поділок, на якому є уражена гниллю ділянка, обрізаю її до живої тканини, притрушую подрібненим деревним вугіллем, підсушую протягом кількох днів, а потім тільки висаджую на постійне місце. Маки також висаджую відразу на постійне місце. Якщо корінь підсушений (прив'яв), загортаю його у вологу газету (розетка листя має залишатися зовні) і кладу на кілька днів у прохолодне приміщення, а потім висаджую. В перший рік висаджені восени рослини я на всяк випадок вкриваю гілками сосни. Півоніки (особливо карликові) та маки зазвичай зацвітають вже наступного року.

В.П. Любченко із села Рівнополь, що на Донеччині, просить: «Расскажите о таком растении, как юкка нитчатая. У меня уже большой куст, но цветет он не каждый год. Когда его нужно рассаживать и как часто? Что он больше предпочитает – солнце или тень?»

Юкка нитчатая (*Yucca filamentosa*) – напрочуд гарна вічнозелена рослина із родини лілійних. Попри свій тропічний вигляд, вона добре зимує на території всієї нашої країни. У юкки гарне шкірясте загострене листя довжиною 30-60 см та шириною 3-10 см, найбільш красиве воно у строкатолістих сортів. Краї листкових пластинок розщеплені на тонкі волокна (звідси й назва рослини). Листя зібране в красиву розетку, біля якої з часом утворюються бокові відростки. Квітконос – величезна (до 2 м заввишки) розгалужена волоть – з'являється у червні-липні. Цисельні (до 200 штук) дзвоникоподібні пониклі квіти, білі або кремові, діаметром до 6 см мають дуже привабливий вигляд. Цвітіння юкки – то справжнє свято, що триває протягом двох-трьох тижнів. Зацвітає рослина зазвичай через два роки після посадки. Проте в окремі роки юкка не цвіте – таке відбувається, якщо минулої зими надземна частина рослини підмерзла. А оскільки на Сході України зими бувають холодними, я б радила вам, дорога Віро Павлівно, робити над рослиною повітряно-сухе укриття. Для цього знайдіть дерев'яний ящик без дна, на нього натягніть нетканий укриттєвий матеріал (спанбонд, лутрасил) і накрийте ящиком

вашу красуню-юкку. Зверху та навколо ящика насипте сухого листя (а ще краще – гілок хвойних дерев), а поверх цього ще вкритте поліетиленовою плівкою. Таке укриття має повітря всередині та не пропускає вологу зовні. Якщо ж таке укриття зробити неможливо, із настанням холодів зв'яжіть листя юкки в пучок – верхівка рослини не підмерзне, а листя не поламає мокрим снігом. Також, шановна дописувачко, ви можете придбати строкатолістий сорт юкки нитчастої – завдяки прегарному листю рослина яскраво виглядає з ранньої весни і до самих холодів. А от кореневище у юкки міцне, з довгими глибокоприникаючими коренями, тому не потерпає ні від морозів, ні від спеки.

Місце для юкки в саду відводьте лише сонячне. Рослина буде рости і в напівзатінку, проте матиме дещо неохайний вигляд, оскільки листя витягується. Ідеально, якщо місце посадки буде знаходитися на схилі, де не скопичуватиметься волога. До ґрунтів юкка невибаглива, проте на важких ґрунтах при посадці необхідно зробити дренаж. Перед посадою в ямки слід внести по 2-3 кг перегною. Висаджені рослини добре поливають. Догляду юкка не потребує майже ніякого, також вона стійка до шкідників і дуже рідко хворіє (хіба що, коли ґрунт перезволожений).

Розмножують юкку нитчасту звичайно поділом кореневищ, боковими відростками або насінням. Весною з кореневищ юкки нарізають живці довжиною 3-5 см. Після підсушування на відкритому повітрі протя-

гом 3-4 годин їх висаджують для укорінення в парники на глибину 5-7 см у суцільний ґрунт. Весною та восени від рослини також відокремлюють молоді рослини і висаджують їх на постійне місце. Зазвичай таку процедуру проводять раз на 3-4 роки.

На стор. 22

Продолжение следует
Наталья Лубенская

«Козацький женьшень»

Цією публікацією ми відкриваємо нову рубрику, яка, сподіваємось, одразу ж приверне вашу увагу. Відомий уже вам автор Богдан Денисюк із міста Рівного виступає цього разу як знавець лікарських рослин – від особливостей вирощування й до варіантів використання в народній медицині. Можливо, якісь із порад пана Денисюка стануть вам у пригоді, однак не забувайте – застосуванню будь-яких препаратів (незалежно від їхнього «походження») обов'язково має передувати консультація з лікарем.

Одного разу мені довелося спостерігати, як наша кішка (уже не молода) паслася в прямому розумінні цього слова. Я навіть поклавши сина подивитися на це диво. Але, якщо розібратися, то нічого дивного в цьому не було. Адже тварини, на відміну від нас, зберігають здатність самолікуватися. Лікуватися не хімічними препаратами, а природними – рослинного походження. Коли Мазоха (так звали кішку) почала об'їдати пелюстки з найбільшої на куці квітки календули герберовидної, то я мимоволі кинувся рятувати квітку. Проте вчасно зупинився, адже здоров'я нашої хатньої улюблениці важливіше (рослина має здатність відновлюватися, або при біді й нову можна виростити).

Пройшли роки, і цей випадок змусив мене замислитися і зробити певні висновки. Чому ми садимо на клумбах троянди й інші заморські екзоти, а своїх рідних не менш декоративних та ще й лікарських – не маємо. Адже куди не глянь – довкола нас суцільні ліки, головне поцікавитися про них, а вони в свою чергу віддають нам здоров'я. Так я став цікавитися рослинами з наших лісів, дугів і парків. Пригадалося, як у моєї прабабусі над льохом росла глуха біла кропива. Бабуся не дозволяла нікому її нищити, коли кропива зацвітала – обережно зжинала її та сушила, а взимку додавала до чаю як ліки (заспокійливе і нормалізує тиск).

В процесі мого знайомства зі світом рослин прийшло усвідомлення того, що це просто непоча-

тий край роботи. Згодом у мене знайшлися і сподвижники, і колеги з досвідом. Ми разом вирощуємо, консультуємось, купуємо, обмінюємось і ділимося. Одна моя знайома, пані Надія (її на ринку Мічуриним називають) займається вирощуванням лікарських рослин усе життя. Вона свого часу навіть відомому травознаю Носалю допомагала. Правда, ті, хто торгують юкками нитчастими і ліліями азіатськими, кажуть, що ми засмічуємо городи і клумби. Ні, я нічого не маю проти красивих екзотичних рослин. Є у мене і троянди, і лілії, і гладіуси, і юкки, і багато інших чудових квітів, але це не завадило виділити місце під лікарські (не менш красиві) наші місцеві культури. І хоч мій лікарський куточок постійно розширюється, я тішу себе думкою, що від моїх рослин подвійна користь: і красиво, і корисно – тобто по-лікарськи.

Тож, хотів би запропонувати низку статей про такі рідні нам і разом із тим маловідомі лікарські рослини. Ну хто з нас не знає рослину калган? Її ще називають **перстач** (*Potentilla erecta* L.). Можливо, не кожен бачив, але чув мабуть кожен. Принаймні, про горілку «калганівку» чули. Хочу сказати, що ця дивовижна рослина не просто лікарська, вона чудодійно-лікарська. Недаремно її називають «козацьким женьшем». Адже саме кореневище калгану лікарського було головним інгредієнтом втраченого, на жаль, рецепту козацької чудодійної мазі, що прискорювала загоєння ран. Років із десяти тому, зі мною сталася пригода. Я поскаржився колезі на погане самопочуття, і вона запропонувала мені випити 50 грамів настоянки калгану. Настоянка виявилася коньячного кольору, такого ж запаху і смаком теж могла зрівнятися хіба що з найкращим сортом коньяку. Уявіть собі – як рукою зняло втому. Звісно ж, я поцікавився де таке роблять, на що отримав запрошення взяти участь безпосередньо у заготівлі чудодійного кореня. За кілька днів ми були на просторому

дузі поряд із лісом. В руках мали лопати й кошик. Калган виявився маленьким (ледь помітним) кущиком з дрібненькими чотирьохпелюстковими квітами жовтого кольору. Листочки яскраво-зелені, дрібно посічені. Його справжню декоративність я розгледів лише згодом, коли ми пройшли трохи далі лугом. Це просто диво. Така краса, що ступити ногою страшно, шкода зім'яти. Коли викопали першу рослину, мене дуже здивував корінь. Він справді був дещо схожий на корінь женьшеню, щоправда більш мичкуватий (мав більше бічних дрібних корінців). Корені очищали від землі та складали у кошик. Вдома мили під проточною водою, де потрібно обшкрібали (не можна використовувати металевий ніж, тільки дерев'яний) і сушили (під дахом). На зберігання повісили в полотняній торбині в сухому місці. Все. Лікарську сировину ми вже маємо.

Тепер про красиве. У моєму лікарському квітнику калган віднедавна займає почесне місце. Зважаючи на те, що рослина не дуже вибаглива, то росте він у напівтіні, та ще й у низинці, бо зайва волога з грядки збігає саме до цієї частини ділянки. Щоправда, не дуже клопотиться й не перемиється, якщо у вас таких умов нема. Прекрасно почувується калган, як і всі його родичі, на рівнинах з обмеженим і тимчасовим зволоженням. Щоправда, він буде вам вдячний за кілька жмень торфу, кинутих до посадкових ями (найкраще почувується на торфовищах). Чому саме для обрешітки підходить цей корисний і красивий багаторічник? Висота рослини незначна – 10-15 см. Щоправда, коли рослина добре розростеться, то будете мати гарний – строкатий і густий – зелено-жовтий килим (цвіте все літо). Хочу нагадати, що калган прямий родич всім відомій «лапчатці», яку ще називають «курільським чаєм». Квіти схожі, але стебло деревоподібне (куш). Не плутайте калган з перстачем гусячим (лапчаткою гусячою). У перстача гусячого листя більш яскраве і квіти мають 5 пелюсток. Хоча ця рослина теж лікарська і густий килимок на подвір'ї або обабіч садової доріжки теж має супер-овий вигляд.

Якщо ви вже задумалися про те, де бути посадковий матеріал, то не поспішайте. Спочатку кілька слів про лікування. Здавна калганом лікували внутрішні кроветечі, дизентерію, жовтуху. Відвар готують з подрібненого сухого кореневища. Варити 10 грамів кореневища у півлітрі води 20 хвилин. Вживають по 2 столові ложки 3 рази на день. В окремих випадках використовують такий рецепт: 30 грамів кореневища залили півлітрою окропу, настояти впродовж доби й відцідити. Використовують у вигляді компресів при екземах, тріщинах шкіри і особливо помічне при тріщинах сосків у жінок, що годують грудьми. Розбавленим

водою навпіл відваром полощуть ясна і горло, при стоматитах і ангіні. І взагалі, ви завжди зможете здивувати своїх рідних і гостей прекрасним цілющим напоєм – настоянкою-калганівкою. Одне подрібнене кореневище настоюйте у 3 літрах самогону або ж державної горілки впродовж 10 днів. На здоров'я. А ще сушене стебло калгану з квітами – прекрасний чай. Має надзвичайно приємний смак і коір. Жоден індійський чай не зрівняється з ним. Саме калгановим чаєм (разом з іншими рослинами) відполюють дітей при ацетонемичному синдромі.

Не пожалійте місця для цієї, на перший погляд, непримітної рослини на вашому квітнику. Вона обов'язково віддасть вам і потішати. Тому, що наш калган нічим не гірший за такі модні і популярні нині заморські екзоти!

Богдан Юрійович Денисюк,
м. Рівне

Калган (*Potentilla erecta* L.)

Перстач гусячий

Зі стор. 21

С.І. Король із смт Романів, що в Житомирській області, надіслала нам наступного листа: «У мене дуже багато різних квітів. І вирощувати їх – одне задоволення, я їх обожнюю. Але в мене чомусь не цвітуть нарциси. Начебто дотримуюсь технології посадки і підживлення, ґрунт хороший, поживний, не важкий. Кожну весну з нетерпінням чекаю квіток – і марно. Нівби й викладають бутони, а вони в

середині робляться пусті. Ношуся із ними по всіх ділянках вже п'ятий рік, а результату немає. Цвітуть тюльпани (17 видів), пушкинії, крокуси, рябчик, проліски весняні, анемони і ще дуже багато різних квітів, яких і назв не знаю, а нарциси не цвітуть. Допоможіть мені, будь ласка».

Нерозкриття бутонів нарцисів може бути викликано різними причинами. Проте, шановна Світлано Іванівно, мені важко

назвати саме ту одну, через що ви не можете милуватися квітами нарцисів, адже я не бачила самих рослин і не знаю, в яких умовах вони зростають. Тож, дорога дописувачка, я назву всі причини, які я знаю, а ви спробуйте виявити найголовнішу.

По-перше, нерозкриття бутонів у нарцисів відбувається при низькій вологості ґрунту, адже ці квіти – вологолюбні і вкрай чутливо реагують на нестачу води. Для їх вирощування найкраще підійдуть суглинки, так як вони ліпше утримують вологу. Якщо ґрунт на вашій присадибній ділянці піщаний і швидко пересихає, рослини слід регулярно поливати. Особливо важливий полив нарцисів після цвітіння, коли листя зберігається зеленим ще 1-1,5 місяці – адже в цей період нерідко встановлюється суха погода. А от в цибулині в цей час відбуваються дуже важливі процеси – в різновікових бруньках закладаються органи рослин, що розвинуться наступної весни. Тому в суху погоду нарциси рясно поливають до кінця червня. Засихання бутонів у махрових нарцисів також може бути викликано сухою погодою восени.

Масове нерозкриття квіткових бутонів у нарцисів, навіть при абсолютно нормальному їх рості і зовнішньому вигляді, відбувається через нестачу у ґрунті калію.

Калійні добрива слід вносити перед посадкою цибулин та під час підживлень (краще пізньої осені та ранньої весною).

Пуп'янки у нарцисів засихають і при ушкодженні рослин сірою гниллю. У цьому випадку перед посадкою цибулини протруюють у 0,2-0,3% розчині карбофосу, а також обприскують рослини 0,5% хлороксом міді або бордоською рідиною. Нарциси хворіють на сіру гниль найчастіше внаслідок неправильної агротехніки, в загущених посадках, що слабо провітрюються.

Нерідко не зацвітають бутони у нарцисів, що ушкоджені небезпечною вірусною хворобою – мозаїкою нарциса. Окрім вказаної, хворим рослинам притаманні ще й інші ознаки: штрихуватість листя у вигляді жовтуватих або світло-зелених позадвожних полос, скривлення квітконосів, деформування та зморщування листя. На мозаїку найчастіше хворіють трубчасті, велико- та дрібнокорончасті нарциси, а також махрові. Захворювання передається із соком хворих рослин – якщо після них зрізували тім же ножем здорові рослини і попелицею. Вірус зберігається в цибулині. Через ґрунт інфекція не передається. На жаль, мозаїка не лікується. Хворі рослини виколюють та спалюють.

До зустрічі в наступних номерах газети.
Ваша Ірина Соколова.

Там оселилася Божья краса

Хочу розповісти про свою подругу дитинства – на диво роботящу, добру, чуйну та щедрю людину. Живемо ми в мальовничому, затишному місті Олександрія на Кіровоградщині. Ця жінка справжня господиня, заповзята квітникарка – Тетяна Ярова. У минулому вона педагог, разом з чоловіком виховала двох чудових синів.

Над усе пані Тетяна любить квіти, давно їх вирощує і дбайливо доглядає. З ранньої весни посміхаються своїй господині проліски, тюльпани, нарциси, гіацинти, крокуси. Потім естафету приймають ірис, півонії, маки, лілії, клематиси, жоржини, хризантеми та інші. Квітів у Тетяни Григорівни стільки, що тільки диву даєшся, якої копткої праці вимагає догляд: полив, випалювання бур'янів, підживлення, а здоров'я у цієї жінки не багатирське. Кожен, хто проходить повз її подвір'я, обов'язково мидується квітковим розмаєм. Цибуюло та насінням вона ділиться з усіма бажачими. Про свої улюблені квіти господиня може говорити годинами. Але квіти не єдине захоплення пані Тетяни, ще вона добре шиє та в'яже.

Мені хочеться побажати їй багато світлих днів для створення на власному подвір'ї справжньої Божої краси.

На цій світлині – Тетяна Григорівна Ярова на невеличкій ділянці свого квіткового раю.

*Світлана Дмитрівна Шмалій,
м. Олександрія, Кіровоградська обл.*

Село для мене – рай!

Почну з того, що мені дуже подобається ваш часопис. Він містить багато цінних, корисних порад та ще й кольоровий! Читаю його повністю: від першої сторінки й до останньої. І не тільки я сама, а й уся моя родина, а також вихованці коледжу, де я працюю викладачем. «Сільський вісник» передплачую від 2005 року. За моєю порадою багато моїх колег і друзів також є під передплатниками вашої газети. Кожен новий примірник очікую, як свята і ще жодного разу не була розчарована у своїх сподіваннях. І у своїх студентів намагаюся виховувати почуття відповідальності за збереження довкілля та любов до рослинного світу.

Природа щедро обдарувала наше невелике село, яке вільно розкинулося по схилах крутих ярів рідної Сумщини.

*Моє село для мене – рай!
Його ставки, ліси, долини...
І я оспіую свій край,
Завжди до нього серцем лину.*

Часто навесні та влітку вирушаю зі своїми вихованцями в казкову мандрівку зеленими просторами нашої Висторпської землі – проводимо виховні години на природі. Мандруючи стежками лісів і перелісків, луків і дібров ми вивчаємо царство рослин. Краса природи –

незбагненне диво! А для того, щоб усвідомити диво природи, необхідно, аби відбулося інше диво – прозоріння людини, її осяяння.

Справді, тут так гарно, неначе веселка загубила трохи своїх кольорів в наших крутих ярках та перелісках. Упали ті кольори додолу й перетворилися на різнобарв'я квітів і трав: ніжні незабудки, сон-трава, маргаритки, горички, сріблясті конвалії, купину пахучу, синьоокі барвінок, таволгу і купавницю, біло-кремові суцвіт'я любки, зозулиних черевичок, лунарії очікую, вероніки дібрової, нечуй-вітру, ромен-зілля.

Завжди нагадує своїм вихованням: «При зустрічі з прекрасними витворами природи майте до них шану, не наривайте даремно оберемки, які згодом бездумно викинете. Краще помилуйтеся ними у природі, а на згадку візьміть одну, дві квіточки».

І вкотре мандруємо знайомою дорогою за село. Уроцище називається Гатка. Багато крутих горбів, трохі ярків, а внизу покритий осокою та очеретом ставок. Одне слово, невдоба. Тому й пустирює з давніх-давен. Та чимось приваблює до себе цей клапоть дикого поля, чимось ніби примагнічує наших одно-

сельців. Цей острівць незайманої природи нагадує заповідник «Михайлівська цілина», який знаходиться в нашому районі.

І ось ми знову подорожуємо, сперечаємось, мріємо. До чого ж приємно знаходити нові й нові рослини та квіти!

До квітучого шумовиння приєднуються рожеві струмені квітів зозулиного цвіту. Неначе прислуховуючись до бриніння безлічі бджолиних крил, похилили серед смарагдових трав свої синьо-фіолетові квіти різні види дзвоників. Особливо ваблять до себе ніжно-голубі казкової краси витвори природи – дзвонички персиколисті. Ця краса є водночас і лихом для цих квітів: їх без жалю виривають на букети, продають. Тільки подекуди залишилися незаймані острівці. Тому цінуйте й оберігайте ці чудові квіти! Далі квітнуть волошки, які мають не тільки сині, а й рожеві, фіолетові й навіть золотаво-жовті суцвіт'я. Це знаменита сумська волошка. Повітря напоєне ароматом квітів, серед яких чебреці – ці природні збирачі олії та меду. Впаліються в неповторну райову палітру літніх квітбарв своїм рожевим цвітом і золотистичник малий, темно-вишневі смоки, материнка звичайна, цмин пісковий; пломеніють суц-

віття хоменерію вузьколистого, дивини, таволги, лешиці. Літо відкриває дивовижні кольори природи в нашому селі!

Тож, нехай з літа в літо розквітають чарівні квіти, на природних квітниках рідної землі, з року в рік не убожують лісові ниви наших рідних просторів. Дбаючи про рідкісну флору, ми бережемо не тільки красу свого краю, свого рідного села, ми бережемо скарб, якому ціни немає. Адже чимало рослин досліджені ще дуже мало.

У своїй роботі я завжди намагаюся розкрити сутність єдності людини й довкілля, гармонію відносин молоді людини і природи. Люблю природу – джерело краси, вона викликає у мене почуття радості й подиву, душевного комфорту. Я часто переглядаю каталоги, з котрих замовляю квіти, мрію якою прекрасною буде моя клумба вже цього літа. Адже в нашому житті не надто багато приємного, а квіти завжди радують своєю красою, допомагають зняти стрес, заспокоюють, лікують. Зичу всім читачам «СВ» душевного спокою, оптимізму, мудрості, добробуту й любові...

Тримаймося, бо ми того варті!

*Людмила Юріївна Бадьора,
с. Малий Висторп,
Сумська обл.*

• ДИТЯЧИЙ КУТОЧОК

Бджолята проти цариці ос

Після напруженої ночі павук Дзинля вмотивувався в центрі свого павутиння й задрімав. Аж раптом хтось як хахикне! Дзинля спробував, що то рветься його павутиння. Він потягнув за одну нитку – все добре, потягнув за другу – і там все гаразд. Павутиння як павутиння. «Що ж воно таке?» – подумав Дзинля і розплющив очі. На сусідньому дереві сиділа його добра знайома.

– Бджолодітко, – звернувся Дзинля до птаха, який знову приготувався хахикати, – чи застудилася?

– Та ні, кхе, кхе! То я з подругами сріблястих бджоляток об'їлася. Вони втікали з садової пасіки.

– Невже ти станеш чарівною?

– Ні, не стану, – впевнено відповіла бджолодітка.

– Це ж чому? – поцікавився Дзинля.

– Бо перед дим випила меду з березової діжки, що стоїть біля вулика цариці.

– Чому саме діжки?

– Бо він знімає чари, а мед з дубової діжки навпаки – зачаровує.

– Оце так! То я можу перетворитися на чарівного павука? – здивувався Дзинля.

– Так. Але тільки-но ти станеш чарівним, як одразу слугуватимеш цариці ос.

Сказавши таке, бджолодітка полетіла. Раптом зашурхотіло листячко, і з-під нього вилзи Тася й Тося. Вони сховалися тут від

бджолодітки й чули всю розмову.

– Ти чула? – запитала Тася.

– А ти чула? – запитала Тося.

– Полетіли! – вигукнули разом сестрички.

Коли Тася і Тося прилетіли до лісової пасіки, там нікого не було. Бо всі її мешканці збирали мед. Сестрички одразу знайшли вулик чаклунки і діжки біля нього. Щоб мед у дубовій діжці втратив чарівну силу, сестрички додали до нього трохи березового меду. Саме в цей час цариця ос нетерпляче чекала на сніданок у своєму коконі. Та ось, нарешті, вона відчула запах меду. Цариця висунула з кокона хоботок і ну ж бо їсти. З голоду вона навіть не відчула, що мед за смаком якийсь не такий, як завжди.

– Ой, ой, йой! – раптом закричала цариця-чаклунка, коли відчула, що надувається, мов повітряна куля.

Адже звідки їй було знати, що її нагодували зовсім не чарівним медом. Коли ж цариця стала такою великою, що аж затріщали стіни вулика, почулося жахливе: «Бах!». Зла чаклунка зникла.

А зачаровані бджоли, попоївши медом з березової діжки, скинули із себе зіл чари. Невдовзі вони повернулися до рідної пасіки разом із Тасею та Тосею.

*Наталія Амбрі,
м. Харків*

